

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт

В. М. Гапеева

ПРАКТЫКУМ ПА ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ТЫПАЛОГІІ

LINGUISTIC TYPOLOGY TEXTBOOK

ПРАКТИКУМ ПО ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ТИПОЛОГИИ

*Рэкамендавана вучэбна-метадычным аб'яднаннем
па лінгвістычнай адукацыі ў якасці практыкума для студэнтаў,
якія навучаюцца па спецыяльнасцях 1-21 06 01 “Сучасныя замежныя мовы
(па напрамках)” ; 1-02 03 08 “Замежная мова (англійская)”*

Мінск МДЛУ
2020

УДК 81'24'44 (075.8)

ББК 81.042

Г19

Р э ц е н з е н т ы: кандыдат філалагічных навук, дацэнт
В. А. Арцёмава (МДЛУ); кандыдат філалагічных навук, дацэнт
Н. С. Шакун (ВА РБ)

Гапеева, В. М.

Г19

Практыкум па лінгвістычнай тыпалогіі = Linguistic Typology
Textbook = Практикум по лингвистической типологии / В. М. Гапеева. –
Мінск : МДЛУ, 2020. – 80 с.

ISBN 978-985-460-974-4

Практыкум прысвечаны аспектам тыпалогіі беларускай, рускай і англійскай моў. У ім прадстаўлены лінгвістычныя тэсты, задачы і крыжаванкі, якія ахопліваюць асноўныя моўныя ўзроўні (фанетычны, марфалагічны, лексічны і сінтаксічны) і могуць выкарыстоўвацца ва аўдыторнай і самастойнай працы студэнтаў у адпаведнасці з вучэбнай праграмай па дысцыпліне “Тыпалогія роднай і замежнай моў”.

Адрасуецца студэнтам спецыяльнасцей 1-21 06 01-01 “Сучасныя замежныя мовы (па напрамках)”; 1-02 03 08 “Замежная мова (англійская)”, а таксама лінгвістам, выкладчыкам і ўсім, хто цікавіцца лінгвістычнай тыпалогіяй.

УДК 81'24'44 (075.8)

ББК 81.042

ISBN 978-985-460-974-4

© Гапеева В. М., 2020

© УА “Мінскі дзяржаўны лінгвістычны
ўніверсітэт”, 2020

ЧАСТКА 1

**ТЭСТЫ
НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ**

Тэст 1

Фанетыка

1. Аспірацыя тыповая для
  - а) беларускай мовы;
  - б) рускай мовы;
  - в) англійскай мовы;
  - г) для ўсіх пералічаных моў.
2. Найбольш складанымі для вывучэння з'яўляюцца гукі, якія
  - а) часткова падобныя да гукаў роднай мовы;
  - б) адсутнічаюць у роднай мове;
  - г) цалкам супадаюць з гукамі роднай мовы.
3. Слова *сшытак* выступае прыкладам
  - а) прагрэсіўнай асіміляцыі;
  - б) рэгрэсіўнай асіміляцыі;
  - в) узаемнай асіміляцыі.
4. Адносна месца націску вылучаюцца мовы
  - а) з вольным і фіксаваным націскам;
  - б) з першасным і другасным націскам;
  - в) з моцным і слабым націскам.
5. Лабіялізаванымі з'яўляюцца фанемы
  - а) [a], [e];
  - б) [o], [y];
  - в) [э], [і].
6. Ненаціскныя склады, якія папярэднічаюць націскному, называюцца
  - а) энклітыкі;
  - б) праклітыкі;
  - в) эндэмікі.
7. У якім з варыянтаў моўца ўпэўнены ў сваім сцвярджэнні?
  - а) It's windy, ↗ isn't it?
  - б) It's windy, ↘ isn't it?
8. З'ява прыдыхання па-іншаму называецца
  - а) аспірацыя;
  - б) назалізацыя;
  - в) лабіялізацыя.

9. Спецыяльныя пытанні кшталту *Where does he live?* вымаўляюцца
- а) з узыходным тонам;
  - б) з сыходным тонам;
  - в) з роўным тонам.
10. У якім з варыянтаў *that* не рэдукуецца?
- а) That jacket is very expensive;
  - б) Listen to that;
  - в) He thinks that his sister is very talented.

Тэст 2

Марфалогія

1. Сукупнасць словаформаў аднаго слова, якія паказваюць сістэму флектыўных зменаў, ствараюць
- а) парадыгму;
  - б) апазіцыю;
  - в) граматычную катэгорыю;
  - г) часціну мовы.
2. Якая катэгорыя адлюстраваная ў наступных парах *ni – niў бы, чытай – чытала б?*
- а) катэгорыя часу;
  - б) катэгорыя ладу;
  - в) катэгорыя стану;
  - г) катэгорыя трывання.
3. Сукупнасць словаформ аднаго слова, якія адлюстроўваюць сістэму флектыўных зменаў, утвараюць
- а) парадыгму;
  - б) апазіцыю;
  - в) граматычную катэгорыю;
  - г) частку мовы.
4. У англійскай мове няма
- а) мадэляў, у якіх суфіксы выказвалі б асобу мужчынскага полу;
  - б) мадэляў, у якіх суфіксы выказвалі б асобу жаночага полу;
  - в) мадэляў, у якіх суфіксы выказвалі б граматычную катэгорыю роду;
  - г) мадэляў, у якіх суфіксы выказвалі б абстрактныя паняцці.

5. Якія мовы актыўна выкарыстоўваюць для выражэння граматычных значэнняў прыназоўнікі, службовыя словы, парадак слоў?
- а) сінтэтычныя;
  - б) аналітычныя;
  - в) аглютынаватыўныя.
6. Катэгорыя ... – лексіка-граматычная катэгорыя, якая выражае адносіны дзеяння да рэчаіснасці, што выяўляецца моўцам.
- а) ступені якасці;
  - б) мадальнасці;
  - в) роду;
  - г) пэўнасці-нявызначанасці.
7. З’ява ад’ектывацыі – гэта пераход іншых часцін мовы ў ...
- а) прыслоўі;
  - б) назоўнікі;
  - в) прыметнікі.
8. Конфікс – гэта:
- а) марфема, якая стаіць перад каранем і змяняе яго лексічнае або граматычнае значэнне;
  - б) марфема, якая далучаецца да караня і служыць для ўтварэння слоў;
  - в) вытворная марфема, якая ўяўляе сабой складаную марфему, што складаецца з двух частак, з якіх адна частка размяшчаецца перад, а другая – пасля каранёвай марфемы, быццам замыкаючы яе;
  - г) нулявая марфема.
9. Катэгорыя дэтэрмінацыі – гэта
- а) катэгорыя пэўнасці-няпэўнасці;
  - б) катэгорыя закладу;
  - в) катэгорыя роду;
  - г) катэгорыя адушаўлёнасці-неадушаўлёнасці.
10. Знайдзіце памылкі ў сказах і выправіце іх.
- а) If we will be late, they will be angry.
  - б) My father is thinking that I should stop smoking.
  - в) I have not ate anything today.
  - г) My sister is annoying today, but usually she is nice.

Тэст 3

Лексіка

1. Да спосабаў унутранай намінацыі адносяць
а) метафару;
б) запазычанне;
в) палісемію;
г) метанімію.
2. Як называюцца наступныя словы: *international, global, criticize, date*?
а) інтэрнацыянальныя;
б) “несапраўдныя сябры” перакладчыка;
в) універсальныя;
г) амонімы.
3. Антрапаніміка, зааніміка і тапаніміка з’яўляюцца часткамі навукі
а) анамастыкі;
б) этымалогіі;
в) лексікаграфіі.
4. Абярыце слушны варыянт.
а) The ...accuracy of this book is doubtful.
1) historic;
2) historical.
б) Make sure you ... your sister how clever she is
1) complement;
2) compliment.
5. У якім са сказаў ёсць неабавязковы плеаназм?
а) Вялікая колькасць лебедзяў прыляцелі на зімоўку на возера.
б) Кожны пакупнік атрымлівае бясплатны падарунак.
в) Гэта была лішняя інфармацыя для ўдзельнікаў канферэнцыі.
г) Ніхто не хацеў паміраць маладым, але ніхто і не хацеў жыць у рабстве.
6. Словы *шпіталь* і *паліклініка* маюць агульныя семы ‘лекавая ўстанова’, ‘абслугоўваецца дактарамі розных спецыяльнасцей’ і інш., а таксама дыферэнцыйныя семы. Гэта прыклад
а) кампанентнага аналізу;
б) дыстрыбутыўнага аналізу;
в) трансфармацыйнага метаду.

7. Адзначце характарыстыкі мовы-эталона:
- яна будзеца для праверкі і ўстанаўлення ўніверсальных дэфініцый і ўплывае на стварэнне ўласна тыпалагічнай тэорыі;
  - ўяўляе сабой мову-аб'ект для тыпалагічнай тэорыі: яна прадстаўляе ўсе мовы свету ў адной мове;
  - ўяўляе сабой метамову тыпалогіі, бо інтэрпрэтуе папярэднія тыпалагічныя выказванні;
  - усе пералічаныя характарыстыкі.
8. Выправіце памылкі.
- I always raise at 7 am.
  - He kept looking at the arrows of the watch.
  - It is easy to give advise, but not so easy to take it.
  - Have you got a cold cream for sensible skin?
  - It is not my politics to believe everything I hear.
9. *Галава / галоўка* – гэта прыклад
- парадыгматычных стасункаў;
  - сінтагматычных стасункаў;
  - гіпера-гіпанімічных стасункаў.
10. Правільнае вымаўленне і нарматыўныя націскі фіксуюцца ў ... слоўніку:
- арфаграфічным;
  - глумачальным;
  - этымалагічным;
  - арфаэпічным.

Тэст 4

Сінтаксіс

- Словазлучэнне выконвае ... функцыю.
  - намінатыўную;
  - камунікатыўную;
  - канстытутыўную.
- Паратаксіс – гэта тып сувязі, пры якім
  - спалучаюцца нераўнапраўныя адзінкі;
  - спалучаюцца дзейнік і выказнік;
  - спалучаюцца раўнапраўныя адзінкі.

3. Для беларускай мовы тыповай выступае сувязь/сувязі:
- а) кіраванне;
  - б) дапасаванне;
  - в) прымыканне;
  - г) дапасаванне і прымыканне;
  - д) кіраванне і дапасаванне.
4. Падвоенае адмаўленне з'яўляецца характэрнай рысай
- а) беларускай мовы;
  - б) англійскай мовы;
  - в) беларускай і англійскай моў.
5. Адзначце правільнае сцвярджэнне.
- а) Выкарыстанне падвоянага адмаўлення ў англійскай мове не з'яўляецца грубай памылкай;
  - б) Сінтаксічнае і тэма-рэматычнае члянэнні сказа не супадаюць;
  - в) Парадак слоў у беларускай і англійскай мовах выконвае дзве асноўныя функцыі: камунікатыўную і стылістычную.
6. Выберыце правільны варыянт перакладу сказа *A boy came into the room.*
- а) хлопчык увайшоў у пакой;
  - б) у пакой увайшоў хлопчык.
7. Сказы, дзе адсутнічаюць адзін ці некалькі членаў, зразумелыя з кантэксту, называюцца:
- а) неразвітыя;
  - б) аднаасастаўныя;
  - в) няпоўныя.
8. Выберыце правільнае выказванне.
- а) У англійскай мове адсутнічаюць безасабовыя сказы;
  - б) У беларускай мове адвольны парадак слоў;
  - в) У англійскай мове фіксаваны парадак слоў;
  - г) У беларускай мове безасабовыя сказы сустракаюцца рэдка.
9. Выберыце адпаведны варыянт перакладу сказа *Гэта зрабіла не яна.*
- а) She didn't do that;
  - б) It wasn't she who did that;
  - в) Not she did that.
10. Знайдзіце сказ з памылкай і выправіце яго.
- а) He mentioned neither the flooding nor the landslide.
  - б) Take a seat, won't you?
  - в) He did not mention either the flooding or the landslide.
  - г) She can rarely come these days, can't she?

ТЭСТЫ ПА УСІХ ТЭМАХ

Тэст 5

1. У якім тыпе мовы словы-сказы ўтвараюцца шляхам аб'яднання каранёў-асноў і службовых элементаў; часткі гэтага слова-сказа выконваюць адначасова функцыі элементаў слова і членаў сказа (мовы амерыканскіх індзейцаў, палеаазіяцкія мовы)?
  - а) інкарпаруючы;
  - б) ізалюючы;
  - в) аглютынатыўны;
  - г) флектыўны.
2. Абярыце са спісу мовы са свабодным націскам.
  - а) беларуская;
  - б) французская;
  - в) нямецкая;
  - г) англійская;
  - д) руская;
  - е) іспанская.
3. “Несапраўдныя сябры” перакладчыка прадстаўлены ў наступным шэрагу:
  - а) magazine, revolution, digital;
  - б) fabric, baton, compositor;
  - в) meeting, shop, television.
4. Спалучыце прыметнікі з назоўнікамі, каб атрымаліся ўстойлівыя спалучэнні:

а) Бабін	білет
б) Воўчы	галава
в) Вялікі	грамата
г) Гарачы	лета
д) Доўгі	сэрца
е) Кітайскі	снег
ж)Леташні	язык
5. Якая адзінка вызначаецца ў квантытатыўна-тыпалагічных даследаваннях?
  - а) індэкс;
  - б) каэфіцыент;
  - в) пераменная велічыня.

6. Англійскі прыназоўнік *of* вымаўляецца на канцы з гукам [f]?
- так;
  - не.
7. Моўны саюз – гэта
- моўная агульнасць, утвораная мовамі і народамі, якія на працягу доўгага часу кантактуюць адзін з адным;
  - саюз моў, на якіх гавораць людзі адной нацыянальнасці, што пражываюць на адной тэрыторыі;
  - моўная агульнасць, утвораная роднаснымі мовамі і народамі, якія на працягу доўгага часу кантактуюць адзін з адным;
  - саюз роднасных моў тых народаў, што гавораць на гэтых мовах, хоць і не пражываюць на адной тэрыторыі.
8. Аб'ектам даследаванняў якога лінгвістычнага кірунку могуць быць толькі роднасныя мовы?
- параўнальна-гістарычнага мовазнаўства;
  - арэальнага мовазнаўства;
  - параўнальна-тыпалагічнага мовазнаўства.
9. Вакалічны мінімум уключае
- 3 галосныя;
  - 4 галосныя;
  - 5 галосных;
  - 6 галосных.
10. Знайдзіце памылкі і выправіце іх.
- The number of television viewers have increased this year.
  - I was wondering what did they do at those yoga classes.
  - Long ago people thought the Earth is flat.
  - Two years were a long time for a girl to wait.

Тэст 6

1. Памылковы пераклад фразы *звярнуцца да кагосьці (address to smb.)* ілюструе прыклад (таксама скажыце, у чым заключаецца памылка)
- інтэрферэнцыі;
  - міжмоўнай аманіміі;
  - элятыву;
  - палісеміі.

2. Слова *заўтра* ў сказе *Наша радаснае заўтра* выступае прыкладам
  - а) ад'ектывацыі;
  - б) субстантывацыі;
  - в) адвербіялізацыі.

3. Алафон – гэта
  - а) спецыфічны, пазіцыйны варыянт фанемы;
  - б) абстрактная моўная адзінка;
  - в) мінімальная адзінка.

4. Выберыце слушны варыянт.
  - а) у беларускай мове адсутнічае катэгорыя дэтэрмінацыі;
  - б) у англійскай мове адсутнічае катэгорыя дэтэрмінацыі;
  - в) абодва выказванні няслушныя.

5. Дэйктычныя знакі –
  - а) гэта тыя знакі, якія могуць інтэрпрэтавацца толькі пры дапамозе звароту да фізічных каардынатаў камунікатыўнага акту – яго ўдзельнікаў, месца і часу;
  - б) гэта знакі чалавечай мовы, асноўныя інфарматыўныя знакі, якія рэпрэзентуюць прадмет, якасць, адносіны рэчаіснасці;
  - в) гэта элементы пісьменства, якія выконваюць дапаможныя функцыі падзелу (вылучэння) сэнсавых адрэзкаў тэксту, сказаў, словазлучэнняў, слоў, частак слова, а таксама функцыі ўказання на граматычныя і лагічныя адносіны паміж словамі, на камунікатыўны тып сказу, яго эмацыйную афарбоўку, завершанасць.

6. Для таго, каб катэгорыю можна было назваць граматычнай, яна павінна адпавядаць наступнаму(-ым) крытэрыю(-ям):
  - а) наяўнасць пастаяннай граматычнай формы;
  - б) наяўнасць граматычнага значэння;
  - в) наяўнасць апазіцыі;
  - г) абавязковы характар выражэння;
  - д) усё пералічанае.

7. Слова *food* вымаўляецца гэтак жа, як і *good*?
  - а) так;
  - б) не.

8. Знайдзіце памылкі і выправіце іх.
  - а) Students are often thinking that exams are a nuisance.
  - б) They don't let us to send our clients gifts without getting approval from management first.

- в) He made so big mistake that I'm surprised he still has a job.
 г) The interview was broadcasted live over the internet.
9. У беларускай і англійскай мовах прысутнічае катэгорыя ліку, якая складаецца з множнага і адзіночнага ліку. Гэта прыклад
- аламарфізма;
  - універсаліі;
  - ізамарфізма;
  - інтэрферэнцыі.
10. Літара *A* у слове *самАлёт* з'яўляецца прыкладам
- конфікса;
  - постфікса;
  - інтэрфікса.

Тэст 7

- Усеагульныя рысы, уласцівыя мовам наогул, якія выяўляюцца ва ўсіх мовах свету:
  - дыяхранічная ўніверсалія;
  - абсалютная ўніверсалія;
  - аднаўзроўневая ўніверсалія.
- Тыпы моў паводле спосабу выражэння граматычнага значэння бываюць:
  - аналітычныя і сінтэтычныя;
  - аглютынатыўныя і фузіённыя;
  - намінатыўныя і эргатыўныя.
- Супастаўце тэрміны і іх дэфініцыі.

☐ апазіцыя	• пазіцыйны варыянт марфемы
☐ карэляцыя	• нераспазнаванне элементаў, якія звычайна выступаюць у супрацьпастаўленні
☐ нейтралізацыя	• мінімальная адзінка значэння
☐ аламорф	• проціпастаўленне двух і больш фанем з мэтай выяўлення наяўнасці або адсутнасці якой-небудзь прыкметы
☐ сема	• два варыянты фанем супрацьпастаўляюцца парамі адна адной па адной прыкмеце, пры супадзенні ўсіх іншых прыкмет

4. Найменшая структурная адзінка, якая мае двухбаковы характар (адзінства формы і зместу) – гэта
- а) марфема;
  - б) слова;
  - в) фанема;
  - г) словазлучэнне.
5. У якой мове катэгорыя роду з’яўляецца граматычнай?
- а) у беларускай мове;
  - б) у англійскай мове;
  - в) у беларускай і англійскай мовах.
6. Знайдзіце памылкі і выправіце іх.
- а) If you would’ve told me, I would have given you my honest advice.
  - б) The four participants discussed it between themselves.
  - в) We thought we were going to expand this year, but we actually have less people now than we did two years ago.
  - г) I’m a little afraid to do this by my own.
7. Найбольш складанымі для вывучэння з’яўляюцца гукі, якія...
- а) часткова падобныя да гукаў роднай мовы;
  - б) адсутнічаюць у роднай мове;
  - в) цалкам падобныя да гукаў роднай мовы.
8. Да вядучых спосабаў актуальнага члянэння выказвання ў беларускай мове адносяць:
- а) артыкль, парадак слоў;
  - б) інтанацыю, флексіі, парадак слоў;
  - в) інтанацыю, парадак слоў.
9. Карэляцыя па палатальнасці-непалатальнасці ўласцівая
- а) англійскай мове;
  - б) беларускай мове;
  - в) беларускай і англійскай мовам.
10. Раздзел прыватнай тыпалогіі, які вывучае агульныя тыпалагічныя характарыстыкі і заканамернасці моў, што знаходзяцца на пэўнай тэрыторыі, называецца
- а) гістарычная тыпалогія;

- б) арэальная тыпалогія;
- в) тыпалогія падсістэм;
- г) агульная тыпалогія.

Тэст 8

1. Суаднясіце тэрміны і іх тлумачэнні.
  - ізамарфізм   • уплыў роднай мовы на вывучаемую
  - сінтэтызм   • рэалізацыя фанемы ў мове
  - інтэрферэнцыя   • падабенства моў параўнання
  - фон   • граматычнае значэнне выражана ў межах слова
2. Слова *rule* вымаўляецца гэтак жа, як і *fool*?
  - а) так;
  - б) не.
3. Утварэнне парадыгматычных формаў слова ад розных асноў – гэта
  - а) суплетывізм;
  - б) рэдуплікацыя;
  - в) унутраная флексія.
4. Знайдзіце памылкі і выправіце іх.
  - а) Both did not come.
  - б) The camera works perfect.
  - в) He is more taller than I am.
  - г) He told the story in details.
5. Рухомы націск назіраецца
  - а) у беларускай і нямецкай мовах;
  - б) у беларускай і польскай мовах;
  - в) у польскай і французскай мовах.
6. Адзначце дакладнае сцвярджэнне.
  - а) Руская мова з'яўляецца значна больш сінтэтычнай, чым англійская мова;
  - б) Англійская мова з'яўляецца значна больш сінтэтычнай, чым руская мова.

7. Вызначыце прыналежнасць наступных універсалій да аднаго з моўных узроўняў.
- а) ёсць мовы без фрыкатыўных зычных, але не існуе моў без выбуховых зычных
  - б) існуюць мовы, у якіх адсутнічаюць склады, якія пачынаюцца з галосных, але няма моў, у якіх адсутнічалі б склады, якія пачынаюцца з зычных
  - в) займеннікі існуюць ва ўсіх мовах
  - г) калі ў мове ёсць катэгорыя роду, то ў ёй абавязкова ёсць і катэгорыя ліку
  - д) метафарычны перанос назіраецца ва ўсіх мовах
- фаналагічны
  - лексічны
  - граматычны
8. Адзначце слушнае выказванне.
- а) У беларускай мове адсутнічае клас адносных прыметнікаў;
  - б) У англійскай мове адсутнічае клас прыналежных прыметнікаў;
  - в) У беларускай мове адсутнічае клас якасных прыметнікаў;
  - г) У англійскай мове адсутнічае клас адносных прыметнікаў.
9. Існуюць наступныя моўныя тыпы:
- а) інкарпаруючыя, ізалюючыя, фіктыўныя, каранёвыя;
  - б) флектыўныя, аглютынаватыўныя, карпаратыўныя, ізалюючыя, каранёвыя;
  - в) каранёвыя, аглютынаватыўныя, флектыўныя, інкарпаруючыя, ізалюючыя;
  - г) полісінтэтычныя, інкарпаруючыя, ізалюючыя, інтрафлектыўныя.
10. Сукупнасць усіх формаў аднаго слова – гэта
- а) граматычная катэгорыя;
  - б) граматычная парадыгма;
  - в) граматычная форма;
  - г) граматычнае значэнне.

Тэст 9

1. Дыхранічная тыпалогія вывучае
- а) агульныя тыпалагічныя характарыстыкі і заканамернасці моў, якія ўласцівыя якой-небудзь пэўнай тэрыторыі, арэалу;

- б) найбільш істотныя тыпалагічныя характарыстыкі (прыкметы) моў, метады і прыёмы, з дапамогай якіх можна супастаўляць структуру розных моваў;
- в) гістарычныя змены асобных моваў, тыпалогіі структуры асобных моваў і груп моў.
2. ... выконвае 2 функцыі: канстытутыўную і дыстынктыўную.
- а) Фанема;
- б) Марфема;
- в) Алафон;
- г) Слова.
3. Падабенства або паралелізм асобных звёнаў структуры мовы, асобных мікра- або макраструктур, яе складнікаў – гэта
- а) аламарфізм;
- б) ізамарфізм;
- в) інтэрферэнцыя.
4. Да якога тыпу ўніверсальнай адносіцца сцвярджэнне *Ва ўсіх мовах ёсць займеннікі?*
- а) абсалютная;
- б) імплікатыўная;
- в) статыстычная.
5. Выберыце прыклад метаніміі, заснаванай на сувязі паміж формай і зместам.
- а) Хлеб – усяму галава;
- б) Клас павітаў настаўніка;
- в) Гэтаму заводу 20 гадоў.
6. Якую з функцый націску ілюструе наступны прыклад: *рУкі – рукІ?*
- а) сэнсараспазнавальную;
- б) формараспазнавальную;
- в) ніводную з пералічаных.
7. Для якіх моў характэрна нязменлівасць слоў і выражэнне адносінаў з дапамогай службовых слоў і парадку слоў?
- а) аглютынаватыўныя мовы;
- б) ізалюючыя мовы;
- в) флектыўныя мовы.

8. Супастаўце тэрміны і іх дэфініцыі.

○ граматычнае значэнне	● спасылка моўнага выразу на нейкі аб'ект нямоўнай рэчаіснасці
○ плеаназм	
○ парадыгматычныя адносіны	● збыткоўнасць
○ рэферэнцыя	● гэты адносіны спалучальнасці элементаў аднаго ўзроўню маўленчага ланцугу
○ сінтагматычныя адносіны	● абагульненае моўнае значэнне, уласцівае шэрагу слоў, якое знаходзіць сваё рэгулярнае выражэнне ў граматычных формах
	● гэты адносіны, якія аб'ядноўваюць адзінкі мовы ў групы, разрады, катэгорыі

9. Знайдзіце памылкі і выправіце іх.

- a) Kevin stopped to work at 6 p.m. last night.
- б) They demanded that we lowered the price.
- в) She will be here in a hour or so.
- г) Each of these cakes are delicious.

10. Тып у мове – гэты

- а) устойлівая сукупнасць прыкмет, якія з'яўляюцца вядучымі рысамі для гэтай мовы;
- б) устойлівая сукупнасць прыкмет, якія не з'яўляюцца вядучымі рысамі для гэтай мовы;
- в) няўстойлівая сукупнасць прыкмет, якія з'яўляюцца вядучымі рысамі для гэтай мовы;
- г) няўстойлівая сукупнасць прыкмет, якія не з'яўляюцца вядучымі рысамі для гэтай мовы.

Тэст 10

1. Тыпы моў паводле спосабу злучэння марфем:

- а) аналітычныя і сінтэтычныя;
- б) аглютынатыўныя і фузіённыя;
- в) намінатыўныя і эргатыўныя.

2. Вакалізм – гэта
- сістэма галосных фанем у супастаўляльных мовах;
  - дыферэнцыяльная прыкмета фанемы;
  - артыкуляцыя і акустычная сістэма апісання фаналогіі.
3. У якім з прыкладаў націск адыгрывае формараспазнавальную функцыю?
- свЯты – святЫ*;
  - зІмы – зімЫ*;
  - адзІнаццаць – адзінАццаць*.
4. Інтанацыя і націск з’яўляюцца
- сегментнымі адзінкамі;
  - суперсегментнымі адзінкамі;
  - мегасегментнымі адзінкамі;
  - гіперсегментнымі адзінкамі.
5. Распрацоўка тыпалогіі ўніверсальнай звязаная з імем
- Джозэфа Грынберга;
  - Вільгельма фон Гумбальдта;
  - Фрыдрыха Шлегеля.
6. Палаталізацыя – гэта
- азванчэнне гукаў;
  - аглушэнне гукаў;
  - змякчэнне гукаў.
7. Знайдзіце памылкі і выправіце іх.
- A coffee I bought last week is a very good but expensive.
  - It is mine book.
  - Did you hear these news?
  - One of my friend has agreed to come with me.
8. Суаднясіце тэрміны і іх дэфініцыі.
☐ аналітызм	• пазіцыйны варыянт фанемы
☐ алафон	• граматычнае значэнне выражана за межамі слова
☐ субстантывацыя	• пераход часціны мовы ў назоўнік
☐ марфема	• мінімальна значная, двухбаковая, абстрактная адзінка

9. Пераход фанемы [к] у фанему [ч] перад галосным пярэдняга шэрагу [э]:
пяку – пячэш, ceosan – chesen – choose з’яўляецца прыкладам
- а) узроўневай універсаліі;
  - б) імплікатыўнай універсаліі;
  - в) статыстычнай універсаліі;
  - г) дыяхранічнай універсаліі;
  - д) не з’яўляецца ўніверсаліяй.
10. Балканскі моўны саюз з’яўляецца феноменам даследавання
- а) узроўневай тыпалогіі;
  - б) дыяхранічнай тыпалогіі;
  - в) арэальнай тыпалогіі;
  - г) параўнаўчай тыпалогіі.

PART 2

**TESTS
IN ENGLISH**

Test 1

Phonetics

1. Find the true statement.
  - a) Phonetics studies contrasts in sound which make differences of meaning within language.
  - b) Phonetics studies all possible speech sounds.
  - c) Phonetics studies how the different structures of the vocal tract interact to create the specific sounds.
  - d) Phonetics studies the physics of speech sounds.

2. Match the terms and their definitions.

<ul style="list-style-type: none"> • DYNAMIC stress • MUSICAL, or TONIC stress • QUANTITATIVE stress • QUALITATIVE stress	<ol style="list-style-type: none"> a) prominence is achieved through the changes in the quantity of vowels b) special prominence in a stressed syllable is achieved mainly through the change of pitch c) the stressed vowel is made prominent due to its clear and distinct character d) special prominence is achieved through the increased loudness
--	--

3. The distinctive feature of /i/ and /i:/ lies in
  - a) length;
  - b) duration;
  - c) lip rounding;
  - d) horizontal position of the tongue.

4. The example of intrusive /r/ is
  - a) forget it;
  - b) for yesterday' dinner;
  - c) for an hour or so;
  - d) an idea of it.

5. Find the true statement.
  - a) English belongs to a vocal language and Russian to a consonant language.
  - b) English belongs to a vocal language and Russian to a vocal language.
  - c) English belongs to a consonant language and Russian to a consonant language.
  - d) English belongs to a consonant language and Russian to a vocal language.

6. Which word(s) contains an affricate?
  - a) *child*;
  - b) *joy*;
  - c) *plate*.

7. The examples of progressive assimilation are
  - a) *train, pride, cry*;
  - b) *twist, switch, dweller*;
  - c) *place, blow, kettle*.

8. Phonology studies
  - a) contrasts in sound which make differences of meaning within language;
  - b) all possible speech sounds;
  - c) how the different structures of the vocal tract interact to create the specific sounds;
  - d) the physics of speech sounds.

9. ... is a secondary articulation in which lip rounding is added to a sound.
  - a) Neutralization;
  - b) Labialization;
  - c) Nasalization.

10. ... is a sound realized in speech.
  - a) Allophone;
  - b) Phone;
  - c) Phoneme.

Test 2

Morphology

1. In what type of language does word order often indicate grammatical relationships?
  - a) synthetic language;
  - b) analytic language;
  - c) artificial language.

2. Which sentence describes derivational morphology?
  - a) Adding a morpheme to produce a new word but the same lexeme;
  - b) Adding a morpheme to produce a new word and a different lexeme;
  - c) Adding a morpheme to produce the same word but a different lexeme.

3. What feature(s) can nouns in English show?
  - a) case only;
  - b) number only;
  - c) case and number;
  - d) number and person.

4. Which sentence describes inflectional morphology?
  - a) Adding a morpheme to produce a new word but the same lexeme.
  - b) Adding a morpheme to produce a new word and different lexeme.
  - c) Adding a morpheme to produce the same word but different lexeme.

5. Reduplication is
  - a) doubling an entire free morpheme or part;
  - b) forming new words not by means of affixes but by combining two or more independent words;
  - c) internal modifications marking morphological distinctions.

6. Affix is
  - a) a morpheme that is added to a root to modify the meaning;
  - b) the part of the word that conveys the main meaning;
  - c) a morpheme that appears after the root;
  - d) an alternate form of a morpheme with the same meaning.

7. Type of language in which the relationships between words in a sentence are indicated primarily by bound morphemes and it is easy to locate the boundaries between them
  - a) agglutinating language;
  - b) fusional language;
  - c) polysynthetic language.

8. Aspect tells us if an event is in the present or past.
  - a) true;
  - b) false.

9. The morpheme 'er' in 'baker' is an example of what type of morpheme?
  - a) derivational;
  - b) inflectional – tense;
  - c) free morpheme;
  - d) inflectional – aspect.

10. Find and correct the errors.
- a) You are worst than him.
  - b) Did you work hardly today?
  - c) His answer sounded correctly.
  - d) You know that I'll buy a new car, don't you?

Test 3

Lexicology

1. A list of words, like a mental dictionary, available to speakers of any language for that language is
  - a) lexicon;
  - b) thesaurus;
  - c) paradigm.
2. Etymology is
  - a) the study of word formation;
  - b) the study of the origin of words;
  - c) the study of the sounds of language;
  - d) the study of sound patterns.
3. These are suffixes forming nouns, except
  - a) *-dom*;
  - b) *-ee*;
  - c) *-ce*;
  - d) *-ify*.
4. Lexicology is
  - a) a branch of linguistics concerned with the signification and application of words;
  - b) the principles and practices of dictionary making;
  - c) the system of word-forming elements and processes in a language.
5. Connotative meaning is
  - a) the emotive charge and the stylistic value of the word;
  - b) the word's reference to the object;
  - c) a direct specific meaning as distinct from an implied or associated idea.

6. ... the science or study of the origin and forms of proper names of persons or places.
  - a) Etymology;
  - b) Onomastics;
  - c) Diachronic lexicology;
  - d) Stylistics.

7. Etymological doublets are
  - a) pairs of words, which have one and the same original form, but which have acquired different forms and even different meanings during the course of linguistic development;
  - b) a word or phrase adopted from one language into another;
  - c) words that denote supplementary meaning which serves to express all sorts of emotional expressive evaluative overtone.

8. Find mistakes and correct them.
  - a) All students should have excess to a good library.
  - b) Besides football, he plays cricket.
  - c) The sun races in the east.
  - d) His provocational remarks started an argument.

9. The absence of a lexical item in the language while there is a concept in the conceptual sphere with zero verbalization is ... .
  - a) antonym;
  - b) laguna;
  - c) lacuna;
  - d) desemantization.

10. Find a metaphor.
  - a) They opened the door and their hearts.
  - b) She was drowning in money.
  - c) When he felt shy his cheeks turned red as roses.
  - d) We hired extra hands to help us.

Test 4

Syntax

1. Which of these is the best definition of syntax?
  - a) The study of the rules governing specifically the sounds that form words;
  - b) The study of the rules governing sentence formation;
  - c) The study of the rules governing word formation.

2. What is the hierarchical relationship between clauses, phrases, sentences, and words?
  - a) words combine to form clauses, clauses combine to form phrases, and phrases combine to form sentences;
  - b) words combine to form phrases, phrases combine to form clauses, and clauses combine to form sentences;
  - c) words combine to form phrases, phrases combine to form sentences, and sentences combine for form clauses;
  - d) words combine to form clauses and clauses combine to form phrases. Sentences are not a unit of linguistic analysis, but rather an artifact of written language.

3. Consider the sentences below. Which of the following statements is true?
  - (i) "My best friend fixed the computer."
  - (ii) "The computer was fixed by my best friend."
    - a) "My best friend" is the agent in both (i) and (ii);
    - b) "My best friend" is the subject in both sentences (i) and (ii);
    - c) "My best friend" is the agent in (i) only;
    - d) "The computer" is the subject in both (i) and (ii).

4. What are the two main structures found when deconstructing a sentence into a tree-diagram?
  - a) prepositions;
  - b) noun phrase and verb phrase;
  - c) verb clause and prepositional;
  - d) determiners and deictics.

5. Find mistakes and correct them.
  - a) Hardly I have had any rest for one week.
  - b) I am here since last week.
  - c) She asked me why did I work so much.
  - d) Can you tell me where can I buy a good camera?

6. An independent clause cannot stand on its own as a sentence and contains a subordinating conjunction which marks it incomplete.
  - a) true;
  - b) false.

7. Relative clauses and complement clauses
  - a) are both embedded;
  - b) differ in that only one can contain a noun phrase;
  - c) have subordinating conjunctions;
  - d) are not dependent clauses.

8. If a verb is intransitive the verb will
  - a) require an object;
  - b) stand alone;
  - c) need a subject;
  - d) there are only transitive verbs.

9. When a language exhibits grammatical properties that pertain to the subject of a transitive verb, but not to the subject of an intransitive verb, this is called
  - a) nominative;
  - b) accusative;
  - c) ergative;
  - d) copula.

10. In the sentence “He turned on the light.”
  - a) “on the light” is a prepositional phrase representing an oblique argument, and the intransitive verb “turned” takes “he” as its single core argument;
  - b) “he” is an experiencer and “the light” is an instrument;
  - c) “turned” is ditransitive because it takes two arguments: “he” and “the light”;
  - d) “on” is a verb particle and “the light” is a direct object.

Test 5

Miscellaneous

1. The process when the former of the two neighbouring sounds influences the latter and makes it similar to itself
  - a) progressive assimilation;
  - b) regressive assimilation;
  - c) mutual assimilation.

2. Which term refers to the smallest units of sound in a language?
  - a) morpheme;
  - b) phoneme;
  - c) lexis.

3. Find and correct the mistakes.
  - a) No sooner I had reached the station than the train left.
  - b) I'll tell him as soon as I will see him.
  - c) She was too frighten to say a word.
  - d) He told me has been to London.

4. Is *any* pronounced like *penny* or *nanny*?
  - a) penny;
  - b) nanny.

5. In contrast to the Russian language, in English there is no division of adjectives into
  - a) full and short;
  - b) qualitative (descriptive) and relative;
  - c) compound and simple;
  - d) attributive and predicative.

6. She is a most talented doctor of this hospital. The phrase "a most talented" in this sentence is
  - a) elative;
  - b) mistake;
  - c) superlative;
  - d) suppletion.

7. What language level considers the structure of words, forms of inflection, ways of expressing grammatical meanings, as well as the reference of words to a certain part of speech?
  - a) morphological;
  - b) syntactic;
  - c) phonological;
  - d) lexical.

8. Who was considered the 'Father of Linguistics', a Swiss scholar, who authored the seminal book entitled 'Course in General Linguistics'?
  - a) William James;
  - b) Noam Chomsky;
  - c) Leonard Bloomfield;
  - d) Ferdinand de Saussure.

9. What is the term for unchanging, gliding vowels which combine two distinct vowel sounds into a single one?
- a) variations;
  - b) diphthongs;
  - c) morpheme pairs;
  - d) complementary pairs.
10. What is the smallest segment of sound that comprises the basic building blocks of a language?
- a) terameme;
  - b) morpheme;
  - c) phoneme;
  - d) metameme.

Test 6

Miscellaneous

1. What can the following newspaper title (not necessarily properly punctuated) mean “Child teaching expert to speak”?
- a) A child-teaching expert is going to speak;
  - b) A child teaches an expert to speak;
  - c) Either of these;
  - d) Neither of these.
2. Mark the true statement.
- a) Allophone is a minimal abstract linguistic unit realized in speech in the form of speech sounds.
  - b) Assimilation is a change of word under the influence of intonation.
  - c) The meaning of words in tone languages depends on the variations of voice pitch in relation to neighbouring syllables.
3. “Right” and “write”, “lead” and “lead”, and “well” and “well” are, respectively, what?
- a) homophones, homographs and homonyms;
  - b) homomorphs, homophones and homographs;
  - c) homonyms, homophones and homographs;
  - d) homographs, homomorphs and homophones.

4. Although very different from each other, most European languages are part of the large Indo-European family. Which of these languages from Eastern Europe is not?
  - a) Lithuanian;
  - b) Hungarian;
  - c) Czech;
  - d) Polish.

5. Which part of linguistics deals with the study of meanings of the lexical entries, expressions, and sentences of a certain language?
  - a) semiotics;
  - b) semantics;
  - c) syntax;
  - d) logic.

6. Since the 1950s linguistics has shown a renewed interest in “linguistic universals”, that is, in characteristics shared by all living natural languages. Which of these is NOT a universal?
  - a) It is possible to talk about things and events not present at the time of speaking;
  - b) New words can be created or borrowed if needed;
  - c) One can create completely new sentences;
  - d) Subject – verb – object is the fundamental order in statements.

7. A morpheme is the smallest meaningful unit of a language. According to that definition, how many morphemes can be found in the word “imperfections”?
  - a) 5;
  - b) 3;
  - c) 4;
  - d) 2;

8. Does *road* rhyme with *broad*?
  - a) yes;
  - b) no.

9. Find and correct the mistakes.
  - a) We expect prices to raise by at least five per cent;
  - b) Could you borrow me some money, please?
  - c) Some pupils can lend books from their school;
  - d) I liked this salad very much, may I ask you for its receipt?

10. Which words are adjectives?

- a) friendly;
- b) fully;
- c) silly.

Test 7

Miscellaneous

1. What three components, generally, make up a system of a typical language?
  - a) semiosis syntax frames;
  - b) phonology syntax semantics;
  - c) frames semantics utterances;
  - d) sign sign signs.
2. Double (or ‘multiple’) negation, in English, is a feature associated more with formal settings.
  - a) true;
  - b) false.
3. To which of these language groups does English belong?
  - a) Germanic;
  - b) Slavonic;
  - c) Romance;
  - d) Baltic.
4. English has no inflections for grammatical case.
  - a) true;
  - b) false.
5. In what language are there 20 phonemes: 12 monophthongs, 8 diphthongs?
  - a) in Belarusian;
  - b) in English;
  - c) in German.
6. Does *saw* rhyme with *throw*?
  - a) yes;
  - b) no.
7. Find and correct the mistakes.
  - a) I’m going to make my homework.

- b) My plane was postponed by an hour due to computer failure.
  - c) Can you say the difference between these two products?
  - d) We've had to cancel the meeting until next Monday.
8. From which language do the words algebra, sugar, and zero come?
- a) Arabic;
  - b) German;
  - c) Russian;
  - d) English;
  - e) Latin;
  - f) Greek.
9. Pragmatics: The conversational maxim 'Make your contribution as informative as is required' was devised by whom?
- a) Jerry Fodor;
  - b) Herbert Paul Grice;
  - c) Stephen Levinson;
  - d) Richard Montague.
10. "A verb is an expression that refers to an action, or a state of being." What is wrong with that definition?
- a) Nouns can also refer to actions or states of being, e.g. "action", "existence", "theft";
  - b) The definition does not cover all verbs e.g. modal auxiliaries: "can", "must", "might";
  - c) Neither of these;
  - d) Both of these.

Test 8

Miscellaneous

1. Which of these words describes the changing of the form of a verb in order to reflect person, number, tense and mood?
- a) declension;
  - b) inversion;
  - c) subordination;
  - d) conjugation.
2. *That was a near miss.* What part of speech is "near"?
- a) noun;

- b) adjective;
  - c) verb;
  - d) adverb.
3. What is defined as ‘the study of sentence structure’?
- a) morphology;
  - b) semantics;
  - c) phonology;
  - d) syntax.
4. Find and correct the mistakes.
- a) I wander what I’ll get on the spelling test
  - b) Can you itch my back between my shoulder blades?
  - c) I studied ballet since I was a child.
  - d) I haven’t barely started to think about my exam.
5. The quantity of a vowel has a semantically distinctive function
- a) in Russian;
  - b) in English;
  - c) in Belarusian;
  - d) in all of the above.
6. Three language families widely spoken in Europe are really part of the Indo-European family of languages. Which of these is NOT one?
- a) Slavic;
  - b) Finno-Ugric;
  - c) Romance;
  - d) Germanic.
7. If “un-” in “unbelievable” is a prefix, and “-ity” in “serenity” is a suffix, then which of these is a circumfix?
- a) “ge...t” in German “gespielt”;
  - b) “-ma” in “sophistimacated”;
  - c) “-age” in French “voisinage” (neighbourhood);
  - d) “re-” in French and English “reprendre” and “retake”.
8. To what does the term “lingua franca” refer?
- a) a shared language primarily used for business, education or political reasons;
  - b) speaking bluntly or directly;

- c) speaking French;
  - d) a dialect spoken in the Franconian region of Germany.
9. Which of these sentences is grammatically correct?
- a) “Are you happy with the idea of my teaching you grammar?”.
  - b) “Are you happy with the idea of me teaching you grammar?”.
  - c) Both.
10. Are *roll* and *role* pronounced the same way?
- a) yes;
  - b) no.

Test 9

Miscellaneous

1. Pragmatics is
- a) thinking and writing what is actually meant and understanding what is actually meant by those words;
  - b) a new way to figure out what the text means, rather than reading between the lines of the actual text;
  - c) the technical term meaning, roughly, what the person speaking or writing actually meant, rather than what the words themselves mean;
  - d) slow progression into the meaning of actual text.
2. Are *son* and *sun* pronounced the same way?
- a) yes;
  - b) no.
3. If you need or want to be vague, choose this class of pronoun, which includes “some” and “somebody.”
- a) indefinite;
  - b) interrogative;
  - c) personal;
  - d) relative.
4. Ebonics is
- a) languages of Europe belong to the Indo-European language family;
  - b) a language that is the recorded or hypothetical ancestor of another language or group of languages;

- c) an alternative term used in 1997 for various dialects of the African-American English;
- d) Bosnian, Croatian, Serbian base languages.
5. There is no difference between “language acquisition” and “language learning”.
- a) true;
- b) false.
6. What is a syntagmatic relationship?
- a) It is a relation that holds between elements of the same category;
- b) It is a relation between expressions that occur next to one another;
- c) It is the relationship between signifier and signified.
7. Contrastive linguistics compares languages usually with the aim of assisting _____ by identifying important differences between the learner’s native and target languages.
- a) second language acquisition;
- b) language acquisition;
- c) semantics;
- d) psycholinguistics.
8. Which of the following languages is NOT an Indo-European language?
- a) Tajik;
- b) Armenian;
- c) Farsi;
- d) Tibetan.
9. Find and correct the mistakes.
- a) I’m going to have ice cream for desert.
- b) The candidate promised not to rise taxes when elected.
- c) The parliament voted unanimously to adapt new changes to the constitution.
- d) I couldn’t sleep and just laid wide awake all night in bed.
10. Identify the list of reflexive pronouns from the choices that follow:
- a) *who, whom, that, which, whoever, what*;
- b) *I, you, he, she, it, we*;
- c) *who, what, when, where, why, how*;
- d) *myself, yourself, ourselves, yourselves, themselves*.

Test 10

Miscellaneous

1. A morpheme is the smallest unit of language that carries information about meaning or function.
  - a) true;
  - b) false.

2. 'ed' and 'ing' are examples of
  - a) prefixes;
  - b) suffixes;
  - c) infixes.

3. There is no difference between "language acquisition" and "language learning."
  - a) true;
  - b) false.

4. Polysemous is
  - a) words that have multiple meanings;
  - b) words that have only one meaning;
  - c) words that have multiple meanings and spellings;
  - d) a word that has no meaning.

5. Deep Structure is
  - a) radical new thinking in terms of added meaning to sentence structure.
  - b) sentence structure that involves deep thought;
  - c) writing that goes beyond simple structure and develops further into deep structure;
  - d) the abstract level of language conceived as containing all info needed to make any sentence.

6. Proto-Language is
  - a) language that is under development;
  - b) language which uses many vowel sounds;
  - c) dead language that is no longer spoken;
  - d) a recorded or reconstructed language that is the ancestor of another language.

7. What language is considered to be the most conservative Indo-European language? It still has seven noun cases, and words are accented by pitch, not stress.
- a) Latvian;
  - b) Lithuanian;
  - c) Belorussian;
  - d) Estonian.
8. What is nominalization?
- a) volunteering someone to do something;
  - b) the use of a verb or adjective as a noun;
  - c) giving something a name.
9. When you do things for EACH OTHER and ONE ANOTHER, to which class of the PRONOUNS do you refer to?
- a) reciprocal;
  - b) relative;
  - c) reflexive;
  - d) demonstrative.
10. Find and correct the mistakes.
- a) That's one of the worse meals I've ever had.
  - b) Our last group project was much better then the first one.
  - c) Anne, which everyone respects, was invited to speak at a conference on the health effects of air pollution.
  - d) Neither students nor their teacher are participating in this play.

ЧАСТЬ 3

**ТЕСТЫ
НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ**

Тест 1

Фонетика

1. Фонема как основная единица фонологического уровня языка выполняет две существенные функции:
  - а) структурную и оппозиционную;
  - б) формальную и категориальную;
  - в) конститутивную и дистинктивную.

2. Основоположником фонологической типологии является
  - а) Николай Трубецкой;
  - б) Эдвард Сепир;
  - в) Лев Щерба;
  - г) Ноам Хомский.

3. В паре *рУки – рукИ* ударение выполняет ... функцию.
  - а) смысловозначительную;
  - б) формозначительную;
  - в) ни одну из перечисленных.

4. Слово *лодка* выступает примером
  - а) регрессивной ассимиляции;
  - б) прогрессивной ассимиляции;
  - в) взаимной ассимиляции.

5. Какое из следующих типов ударений характерно для русского языка?
  - а) количественное (квантитативное) ударение;
  - б) музыкальное ударение;
  - в) динамическое (силовое) ударение.

6. В каком ряду во всех словах ударение падает на второй слог?
  - а) *сливовый, кинза, донельзя*;
  - б) *отгул, озимые, реквием*;
  - в) *ножны, планер, некролог*;
  - г) *туфля, юродивый, безудержный*.

7. В русском языке есть дифтонги.
  - а) верно;
  - б) неверно.

8. Выберите из списка языки со свободным ударением:
- а) белорусский;
  - б) французский;
  - в) немецкий;
  - г) английский;
  - д) русский;
  - е) испанский.
9. Фонетика и фонология – это синонимы.
- а) верно;
  - б) неверно.
10. Фонетическая нейтрализация – это
- а) неразличение двух и более фонем в той или иной фонологической позиции;
  - б) различение фонем в фонологической оппозиции;
  - в) произнесение слов с ровной интонацией.

Тест 2

Морфология

1. В какой из строк существительные *pluralia tantum* совпадают с аналогичными существительными в английском языке?
- а) *панталоны, очки, брюки, весы, кандалы;*
  - б) *жмурки, выборы, заводы, качели, обои;*
  - в) *похороны, новости, сани, ножницы, очки;*
  - г) *шаровары, часы, кони, орудия.*
2. В системе английского глагола представлены следующие грамматические категории:
- а) категория наклонения, залога, вида, числа, лица;
  - б) категория залога, вида, числа, лица, наклонения, грамматического рода в формах единственного числа прошедшего времени;
  - в) категория времени, наклонения, залога, вида, временной отнесенности, лица, числа.
3. Элятив (элатив) – это
- а) значение предельной (или абсолютной) степени качества, признака;
  - б) оборот речи, основанный на употреблении в словосочетании или предложении семантически близких, часто логически избыточных слов;
  - в) значение высшей степени качества по сравнению с другими.

4. Какой разряд прилагательных существует в английском языке?

- а) качественные прилагательные;
- б) количественные прилагательные;
- в) относительные прилагательные.

5. Определите способ образования нижеприведенных слов.

bathroom	пароход	• аффиксация
disobey	dishonest	
painter	глазеть	
рабочий	to water	• словосложение
coldness	to dream	
уборщица	помощник	
машинистка	безжизненный	• конверсия
a find	нарукавник	
illegal	пылесос	

6. Исправьте ошибки, где необходимо.

- а) Susie has seen a good film last night.
- б) This is very cold in the street.
- в) He is always at a hurry.

7. Найдите ошибку в определении.

Грамматическое значение – это обобщенное языковое значение, присущее лишь одному слову и находящее свое регулярное выражение в грамматической форме.

8. *to be – am – was* – это пример

- а) чередования;
- б) флексии;
- в) супплетивизма.

9. Укажите предложение без смысловой ошибки.

- а) В русском и английском присутствует абсолютная форма притяжательных местоимений;
- б) В русском языке столько же возвратных местоимений, сколько и в английском;
- в) Некоторые местоимения английского языка могут изменяться по числам.

10. *He woke up to find out that they had gone.* Какой вариант перевода верный?
- а) Он проснулся и обнаружил, что они уехали.
  - б) Он проснулся, чтобы обнаружить, что их нет.
  - в) Он проснулся, чтобы обнаружить, что они уехали.

Тест 3

Лексика

1. _____ – это содержание слова, т.е. устанавливаемая нашим мышлением соотнесенность между звуковым комплексом и предметом или явлением действительности, которые обозначены этим комплексом звуков.
- а) Денотативный компонент;
  - б) Лексическое значение;
  - в) Коннотативный компонент;
  - г) Переносное значение.
2. Паронимы – это
- а) слова, разные по значению, но одинаковые по звучанию и написанию;
  - б) слова, сходные по звучанию и морфемному составу, но различающиеся лексическим значением;
  - в) слова, близкие или тождественные по значению, но различающиеся смысловыми оттенками или стилистической окраской.
3. Пара *груздь / грусть* – это
- а) омофоны;
  - б) омографы;
  - в) омоформы.
4. Во всех языках есть метафоры.
- а) да;
  - б) нет.
5. Найдите ошибки в переводе, вызванные лексической интерференцией, и исправьте их.
- а) Датская больница – a Dutch hospital.
  - б) принципиальный человек – a principal person.

- в) талантливый композитор – a talented composer.
г) экономическое развитие – economical development.
д) комплекция грабителя – a thief's complexion.
6. Слова, значение и звучание которых обусловлены в современном языке другими однокоренными словами, являются
- а) синтаксически связанными;
  - б) мотивированными;
  - в) фразеологизмами.
7. К существительным без референта относятся:
- а) русалка;
  - б) любовь;
  - в) ее стол;
  - г) книги – полезны.
8. Назовите функцию слова.
- а) номинативная;
  - б) знаменательная;
  - в) смысловозначительная.
9. *Он бежал за каждой юбкой.* Это пример
- а) метафоры;
  - б) метонимии;
  - в) плеоназма;
  - г) многозначности слова.
10. Наука, занимающаяся составлением словарей, называется
- а) лексикология;
  - б) лексикография;
  - в) лексикон;
  - г) семасиология.

Тест 4

Синтаксис

1. Минимальной единицей синтаксического уровня языка является
- а) слово;
  - б) словосочетание;
  - в) предложение.

2. Выберите правильный вариант перевода, учитывая тема-рематическое членение предложения: *A few students of our university took part in the competition.*
- а) *Несколько студентов нашего университета приняли участие в конкурсе;*
  - б) *В конкурсе приняли участие несколько студентов нашего университета.*
3. Определите тип связи в следующих словосочетаниях (подчинительная, сочинительная, предикативная):
- а) *pride and prejudice;*
  - б) *хороший день;*
  - в) *the door opens;*
  - г) *самолет улетел;*
  - д) *преступление и наказание;*
  - е) *unbiased article.*
4. Тема-рематическое членение предложения также называется
- а) *интонационным членением предложения;*
  - б) *логическим членением предложения;*
  - в) *актуальным членением предложения.*
5. Какому языковому типу соответствуют следующие характеристики? *Среди существительных выделяются разряды (классы) человека, животных, растений и т.п.; глаголы разделяются на глаголы ситуации и глаголы качества. Синтаксические конструкции также находятся в зависимости от данных делений на разряды.*
- а) *эргативный;*
  - б) *номинативный;*
  - в) *классный;*
  - г) *нейтральный.*
6. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *мечта уехать*?
- а) *управление;*
  - б) *согласование;*
  - в) *примыкание;*
  - г) *не является словосочетанием.*
7. Кто предложил континентальную классификацию языков, включающую 5 типов?
- а) *Лев Щерба;*
  - б) *Джозеф Гринберг;*

- в) Георгий Климов;
- г) Роман Якобсон;
- д) Леонард Блумфилд.

8. Большинство иберийско-кавказских языков, папуасские, австралийские, чукотско-камчатские, эскимосско-алеутские, североиндейские языки относятся к
- а) эргативному типу;
  - б) номинативному типу;
  - в) классному типу;
  - г) нейтральному типу.
9. Тему и рему впервые описал
- а) Вйлем Матезиус;
  - б) Ноам Хомски;
  - в) Николай Трубецкой;
  - г) Фердинанд де Соссюр.
10. Контенсивная типология изучает
- а) взаиморасположения членов в подчинительных конструкциях;
  - б) характер передачи субъектно-объектных отношений в языке;
  - в) членение предложения в контексте на исходную часть сообщения и на то, что утверждается.

ТЕСТЫ ПО ВСЕМ ТЕМАМ

Тест 5

1. Соотнесите понятия и их определения.

• Тип языка	• Синтетические языки	• Контенсивная типология
• Идиолект	• Языковая картина мира	• Лингвистическая типология
• Диглоссия	• Структурная типология	• Социальная типология
• Язык-эталон	• Языковой союз	(функциональная)

1. Некая мысленная модель «языка вообще», построенная путем соотнесения универсальных черт конкретных языков.
2. Существенное свойство строя конкретного языка; это общие закономерности структуры ряда языков.
3. Реконструируемая на основе анализа лексико-фразеологической и семантико-категориальной систем языка картина как способ отражения мира в сознании коллективного носителя языка.

4. Благоприобретенное структурное сходство языков, распространенных на смежных территориях и при этом не обязательно близкородственных.
  5. Совокупность формальных и стилистических особенностей, свойственных речи отдельного носителя данного языка.
  6. Наука, занимающаяся сравнительным изучением структурных и функциональных свойств языков независимо от характера генетических соотношений между ними.
  7. Языки, в которых грамматические значения выражаются аффиксами в составе словоформы, то есть образуется одно фонетическое слово с опорным лексическим корнем (например, *прочитал*).
  8. Типология, направленная на изучение структуры языка. Она подразделяется на формальную типологию, ориентированную на план выражения, и контенсивную типологию, ориентированную на семантические категории языка и способы их выражения.
  9. Раздел лингвистической типологии, ориентированный на семантические категории языка и способы их выражения.
  10. Типология, направленная на изучение принципов функционирования языка в социуме.
  11. Ситуация употребления двух языков в пределах одной социальной общности, когда за каждым из языков закреплена определенная функция или сфера использования.
2. Сопоставьте примеры с универсалиями.
а) фонетические универсалии	• в языках мира самой частой из именных категорий является категория числа
б) морфологические универсалии	• во всех языках имеет место переносное употребление значений слов
в) синтаксические универсалии	• корневая морфема не может иметь нулевую форму выражения
г) лексические универсалии	• фонемы в языках мира располагаются в интервале от 10 до 81
3. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *к твоему дому*?
- а) управление;
  - б) согласование;
  - в) примыкание;
  - г) не является словосочетанием.

4. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *увидел его*?
  - а) управление;
  - б) согласование;
  - в) примыкание;
  - г) не является словосочетанием.

5. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *дождь и ветер*?
  - а) управление;
  - б) согласование;
  - в) примыкание;
  - г) не является словосочетанием.

6. Исправьте ошибки.
  - а) I didn't do it alone. This is all my friend's success.
  - б) Neither we nor our brother have any idea about it.
  - в) Have you to walk your dog three times a day.

7. Безаффиксальное словопроизводство развито больше в
  - а) английском языке;
  - б) русском языке.

8. В английском языке рема выражается с помощью
  - а) предлогов;
  - б) союзов;
  - в) артиклей.

9. Реализация фонемы в слове называется
  - а) фонологией;
  - б) фонологической корреляцией;
  - в) фоном.

10. Русский язык относится к ... языковому типу.
  - а) консонантному;
  - б) вокалическому.

Тест 6

1. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *повернул направо*?
  - а) управление;

- б) согласование;
 в) примыкание;
 г) не является словосочетанием.
2. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *ожидая гостей*?
- а) управление;
 б) согласование;
 в) примыкание;
 г) не является словосочетанием.
3. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *дом строится*?
- а) управление;
 б) согласование;
 в) примыкание;
 г) не является словосочетанием.
4. «Пожилой старик» – это
- а) обязательный плеоназм;
 б) необязательный плеоназм;
 в) скрытая тавтология.
5. Соотнесите слова со способами их образования.
а) <i>son-in-law; sportsman</i>	○ безаффиксальный
б) <i>будильник; икринка</i>	
в) <i>столовая; утром</i>	○ словосложение
г) <i>to water; to dream; to hand</i>	
д) <i>чернозем; пылесос</i>	○ аффиксальный
е) <i>sleeper; socialist</i>	
6. Отсутствие в лексической системе языка слова для обозначения некого понятия – это
- а) лакуна;
 б) омоним;
 в) десемантизация.
7. Свойство, присущее всем или подавляющему большинству языков, называется
- а) уникалия;
 б) универсалия;
 в) фреквенталия.

8. Подход, при котором исследование движения мысли идет от формы к значению, именуется
- семасиология;
  - ономасиология;
  - дедукция;
  - индукция.
9. Слово – это цельнооформленная единица
- морфологического уровня;
  - синтаксического уровня;
  - лексического уровня.
10. Ареальная типология изучает
- диалекты конкретных языков;
  - территориально тесно контактирующие языки;
  - все языки, имеющие фонетические сходства;
  - языки, образующие языковые семьи или языковые союзы.

Тест 7

1. Сопоставьте термины с их дефинициями:
а) лексема	• объект реальности, на который указывает слово или выражение
б) сема	• процесс называния слов в языке
в) денотат	• слово как абстрактная единица морфологического анализа, объединяющая разные парадигматические формы одного слова
г) референт	• мельчайшее значение, на которое можно разделить общее значение слова
д) номинация	• ссылка языкового знака на некий объект неязыковой действительности
е) референция	• объект реальности, на который указывает слово или выражение
2. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *по-осеннему скучно*?
- управление;
  - согласование;
  - примыкание;
  - не является словосочетанием.

3. Какой способ связи слов представлен в словосочетании *роман о приключениях*?
- а) управление;
  - б) согласование;
  - в) примыкание;
  - г) не является словосочетанием.
4. В каком из примеров ударение выполняет смысловоразличительную функцию?
- а) *зАмок – замОк*;
  - б) *рУки – рукИ*;
  - в) *позвОнишь – позвонИшь*.
5. Минимальная, абстрактная, одноплановая единица звукового строя языка – ... .
- а) аллофон;
  - б) фонема;
  - в) фон.
6. «Лечу самолетом» – «лечу горло» – это пример
- а) полисемии;
  - б) омонимии;
  - в) коннотации.
7. Имя существительное в английском языке характеризуется наличием следующих грамматических категорий:
- а) категория падежа;
  - б) категория числа;
  - в) категория грамматического рода;
  - г) категория детерминативности.
8. Что такое конверсия?
- а) один из способов словообразования, состоящий в морфологическом соединении двух или более корней (основ);
  - б) образование нового слова путем перехода основы в другую парадигму словоизменения;
  - в) способ образования слов с помощью аффиксов, т.е. присоединение аффиксов к корню или основе слова.

9. Найдите ошибки.

- а) The number of pages in this book are not large.
- б) Haven't you posted the letter yet? – Yes, I haven't.
- в) A creaking gate hang long.
- г) Jackson came pretty closely to winning the last race.
- д) Los Angeles is much more bigger than I expected it to be.

10. Конфликсы – это

- а) аффиксы, занимающие позицию внутри корня при словообразовании;
- б) аффиксы, состоящие из двух частей – префикса и постфикса;
- в) аффиксы, расположенные обычно после корня.

Тест 8

1. Соотнесите понятие с определением.

1) слово	а) назывная форма; преобладающий тип структуры английского слова
2) морфема	б) вариант, которым морфема представлена в языке, имеет определенную смысловую и звуковую общность
3) морф	в) обобщенное, весьма абстрагированное значение, объединяющее крупные разряды слов и выраженное через свойственные ему формальные показатели или через отсутствие показателей
4) алломорф	г) наименьшая единица, способная к синтаксическому функционированию, и самая крупная единица морфологии
5) корневая морфема	д) то, что едино в словах, принадлежащих к различным лексико-грамматическим разрядам
6) основа	е) объединение двух или более грамматических форм, противопоставленных или соотнесенных по грамматическому значению
7) нулевая морфема	ж) формальная разновидность морфемы в слове
8) базисная форма	
9) грамматическая категория	
10) грамматическое значение	

- з) то, что едино в формах слова, относящегося к определенному лексико-грамматическому разряду
- и) мельчайшая линейная значащая единица, имеющая звуковое выражение и не имеющая позиционной самостоятельности;
- к) присутствует в словоформах, не имеющих окончания, но способных в других формах той же категории принимать окончания

- 2. Единицами синтаксического уровня являются
  - а) словосочетание и предложение;
  - б) слово и предложение;
  - в) предложение.
- 3. Исправьте ошибки.
  - а) We lived here since 1997.
  - б) I've been ill since two days.
  - в) How long do you know him?
- 4. Ведущими способами выражения грамматических значений для агглютинативных и изолирующих языков являются
  - а) ударение;
  - б) порядок слов;
  - в) интонация;
  - г) служебные слова.
- 5. Универсалии, характеризующие языковые явления в их развитии, называются
  - а) синхроническими;
  - б) грамматическими;
  - в) диахроническими;
  - д) лексическими.
- 6. Выберите вариант, в котором содержатся имена известных ученых-типологов.
  - а) Б. А. Успенский, Б. Комри, Дж. Гринберг, В. Д. Аракин;

- б) О. С. Ахманова, А. Н. Хомский, Дж. Лайонз;
в) Л. Теньер, Ф. де Соссюр, Ш. Балли.

7. В русском языке порядок слов в предложении фиксированный.
а) верно;
б) неверно.
8. Понятие *элатив* относится к категории
а) числа;
б) степени качества;
в) залога;
г) падежа.
9. Способом грамматического выражения английских и русских пар *иду – шел, go – went* является
а) аффиксация;
б) супплетивизм;
в) интонация;
г) внутренняя флексия.
10. Выберите правильный ответ.
Если А, то Б, если Б, то А. Это ... универсалия.
а) обратимая;
б) имплицативная;
в) абсолютная;
г) необратимая.

Тест 9

1. Заполните пропуски.

компонентный анализ	фонема	грамматический	лексический
---------------------	--------	----------------	-------------

1. ... – обобщенное отвлеченное языковое значение, присущее ряду слов и находящее свое регулярное выражение в грамматических формах.
2. Категория рода в русском языке ..., тогда как в английском языке – ... .

3. ... – метод исследования плана содержания значимых единиц языка, цель которого – разложение значения на минимальные семантические составляющие.
4. ... – минимальная, абстрактная, одноплановая единица звукового строя языка.
2. Исправьте ошибки.
- а) Here come Tom and the girls.
  - б) The windows are widely open.
  - в) My granddad adores playing billiard!
  - г) Alice and I both don't like pasta.
3. Полисинтетические языки имеют следующий синоним:
- а) изолирующие языки;
  - б) инкорпорирующие языки;
  - в) агглютинативные языки.
4. В каком языке нет корреляции по палатальности?
- а) в русском;
  - б) в английском;
  - в) в белорусском.
5. Примерами фонетически мотивированных слов являются следующие английские и русские слова:
- а) *хлопушка*;
  - б) *cucumber*;
  - в) *ciscoo*;
  - г) *игрушка*.
6. Определите принадлежность универсалий к тому или иному уровню языка:
- а) Если язык имеет категорию рода, то он обязательно имеет и категорию числа.
  - б) Существуют языки, в которых отсутствуют слоги, начинающиеся с гласных, но нет языков, в которых отсутствовали бы слоги, начинающиеся с согласных.
  - в) Местоимения существуют во всех языках и различают при этом три лица.

г) Есть языки без фрикативных согласных, но не существует языков без взрывных.

д) Метафорический перенос значения наблюдается во всех языках.

7. Нейтрализация – это

а) противопоставление двух или более фонем с целью выявления наличия или отсутствия какого-либо признака;

б) снятие признака, который отличает одну фонему от другой в бинарной оппозиции;

в) наличие в языке двух фонем, попарно противопоставленных друг другу по одному признаку при совпадении всех других признаков.

8. Какие из существительных не относятся к *Singularia Tantum*?

а) *patience*;

б) *news*;

в) *hair*;

г) *police*.

9. «Молодой юноша» – это

а) обязательный плеоназм;

б) необязательный плеоназм;

в) ничего из перечисленного.

10. Какой язык является значительно более синтетическим?

а) русский;

б) английский.

Тест 10

1. Соедините понятие и его определение.

1) общая типология

а) изучает уровни языков в сравнении и историческое изменение языков

2) частная типология

б) занимается языковыми универсалиями

3) ареальная типология

в) изучает общие проблемы, связанные с выявлением сходных/различных черт языков мира

4) сравнительная типология

5) универсология

- г) территориальная типология
- д) занимается сравнением родного и изучаемого языков

2. Исправьте ошибки, где необходимо.
  - а) How much apples do you want?
  - б) Would like you a cup of coffee?
  - в) Can I have a bread, please?
  - г) The woman which works here is from Japan.
  - д) There was no any milk in the fridge.
3. Выберите правильный ответ. Признак свободного порядка слов характерен для ... языков.
  - а) изолирующих;
  - б) фузионных;
  - в) агглютинативных;
  - г) полисинтетических.
4. Примером элатива является следующее предложение:
  - а) Karen is more beautiful than her sister.
  - б) Karen is a beautiful girl.
  - в) Karen is a most beautiful girl.
  - г) Karen is the most beautiful girl.
5. Сингармонизм – это
  - а) уподобление гласных звуков в слове корневому гласному;
  - б) последствие влияния одного языка на другой в условиях двуязычия;
  - в) преобладание в языке гласных фонем.
6. Морфема имеет
  - а) план выражения;
  - б) план содержания;
  - в) план выражения и план содержания.
7. Пример супплетивизма – это
  - а) *теку – течет*;
  - б) *я – меня*;
  - в) *дорога – дороги*.

8. Что такое лабиализация?
- а) степень приподнятости той или иной части языка;
  - б) округление и вытягивание губ;
  - в) дрожание голосовых связок под действием струи воздуха.
9. Какое существительное относится к *Singularia Tantum*?
- а) spectacles;
  - б) clothes;
  - в) advice;
  - г) chair.
10. Консонантная система – это
- а) система гласных звуков;
  - б) система согласных звуков;
  - в) система всех звуков языка.

ЧАСТКА 4

ЗАДАЧЫ – PROBLEMS – ЗАДАЧИ

Задача 1.

Як вядома, у 20-я гады ХХ ст. пры распрацоўцы навуковай тэрміналогіі навукова-тэрміналагічная камісія імкнулася пазбегнуць іншамоўных слоў і стварыць тэрміны на аснове лексікі народнай беларускай мовы. Аднак гэтае добрае імкненне ажыццявіць было даволі цяжка, паколькі ў кожнай навуцы складваюцца пэўныя традыцыі ў адносінах паміж нацыянальнай і інтэрнацыянальнай тэрміналогіяй.

ЗАДАННЕ: Вызначце і запішыце, якімі словамі прапаноўвалася замяніць у той час інтэрнацыянальныя навуковыя батанічныя тэрміны і тэрміны рускай мовы.

а) *асіміляцыя, бутон, клетка, гербарый, гібрыд, коп'енадобны, каробачка, кручок, паразіт, хларафіл.*

б) *гаплік, дзідаваты, зельнік, каморка, лістазелень, мяшанец, прысваенне, пупышка, пушачка, чужаед.*

<http://dobri-nastavnik.ru/alimpiyady-viktaryny-intelektualnyya-gulni/rayonnaya-alimpiyada-pa-belaruskaj-move-lingvistychny-konkurs-11-klas.html>

* * *

Задача 2.

У перыядычным друку часта можна сустрэць такі жарт.

Дыялог на рынку:

– Яны ў вас чорныя?

– Не, чырвоныя.

– Чаму ж яны жоўтыя?

– Таму што зялёныя.

ЗАДАННЕ 1. Пра што тут можа ісці гаворка?

ЗАДАННЕ 2. Якія моўныя з'явы ляжаць у аснове гэтай жартоўнай загадкі?

* * *

Problem 3.

A famous 'linguistic law' says that voiceless 'plosives' such as *p, t, k* in Latin or Greek will normally become voiceless 'fricatives' in English (*f, th, ch*).

TASK 1. Do you remember who discovered this law?

TASK 2. Using this law, guess what English words will come out of these ones:
pater, piscis, tres, cornu, cor.

* * *

Problem 4.

“I was reading the history of anthropology when my mother, who is an architect, burst into my room, waving her hands hysterically. Someone had left an elephant in our garden. She fell ill and I had to give her an antibiotic but I could not detect any anomalies in the organism.”

TASK: Read the following text and define how many words that derive from the Greek language are contained in those sentences.

* * *

Задача 5.

Шугнанский язык – один из бесписьменных языков Горно-Бадахшанской АО Таджикистана. На нем говорит 10–20 тыс. человек. Далее даны словосочетания на шугнанском языке с их переводами на русский язык.

кузаа хац – *кувшин воды*

чалак зимаадь – *ведро земли*

тамбал бююн – *борода бездельника*

бииг дююнаа – *горшок зерна*

кузаа гъэв – *крышка кувшина*

беечораа зимаадь – *земля бедняка*

ЗАДАНИЕ. Переведите на шугнанский язык следующие словосочетания:

ведро воды

зерно бедняка

кувшин бездельника

Подсказка: Приведенные словосочетания, очевидно, выражают два типа отношений: отношение меры и отношение принадлежности. Сочетания, выражающие меру, строятся следующим образом: единица измерения + измеряемое вещество. Сочетания, выражающие принадлежность, строятся таким образом: обладатель + обладаемое.

(Турнир им. Ломоносова, 1991 г. Автор задачи – Е. Н. Саввина)

Задача 6.

Каких только искусственных языков не бывает. Один из них, *сольресоль*, был изобретен в XIX веке французом Жаном Франсуа Сюдром. Все слова сольресоля состоят из названий семи музыкальных нот в различных комбинациях. Таким образом, в языке имеется 7 односложных слов, 49 двусложных слов, 336 трехсложных и 2268 четырехсложных (всего 2660 слов). Пятисложные слова есть, но в «Грамматике сольресоля», написанной в 1902 году, они не упомянуты. Для изучения и использования сольресоля не требуется знакомиться с музыкальной грамотой.

Представим предложения на языке сольресоль и их переводы на русский язык:

1. Редо фаресими сольдореля сольсидо фасимире.

Мой черный кот быстро бежит.

2. Ля сольмисире сольдосолюдо ремисифа реми рефаредо.

Учитель медленно открывает твой буфет.

3. Рефа сольмисире сольфамидо ляредоля ля фаресими ляфамидо.

Его старый учитель покупает маленького кота.

4. Ля ресольсолюдо лядореля ресоль рефасире ляредосолю.

Плотник продает наш белый ящик.

5. Ля дофареля сиями ля сисифадо.

Богач ненавидит адвоката.

ЗАДАНИЕ 1. Переведите на русский язык:

Реси сисифадо лядореля ля рефаредо домифаля.

ЗАДАНИЕ 2. Переведите на язык сольресоль:

а) молодой плотник любит вашего кота.

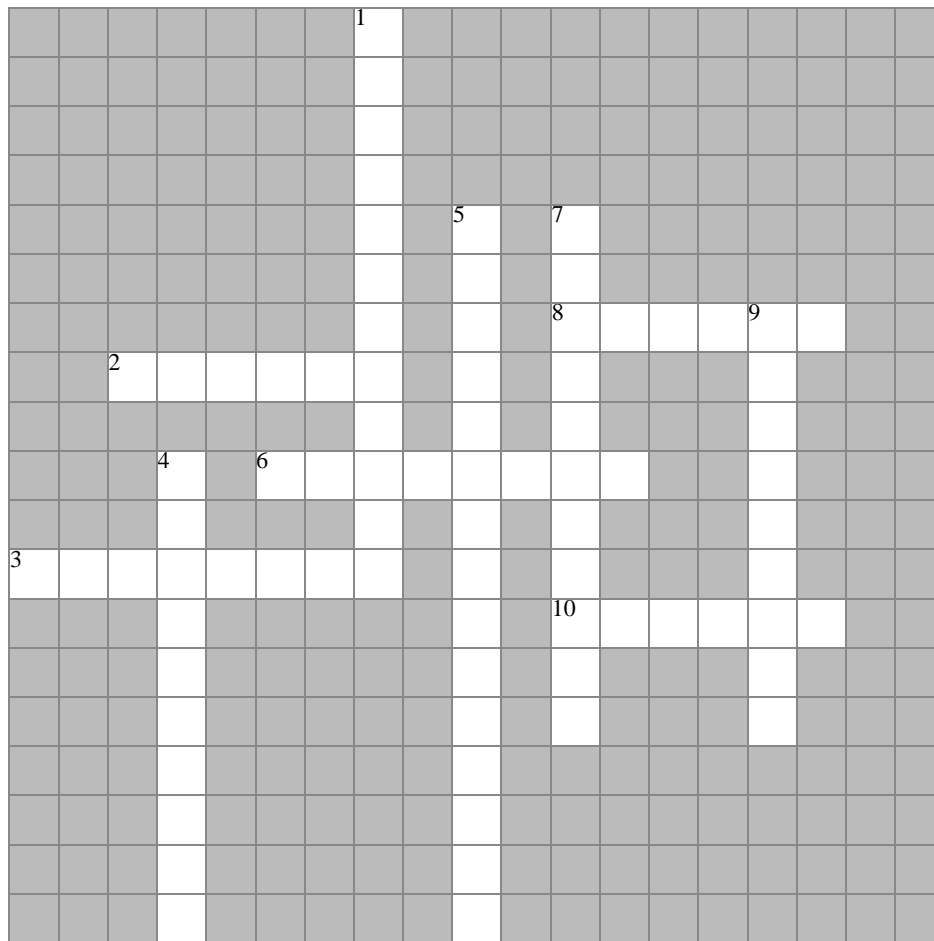
б) бедняк быстро закрывает черный ящик.

(авторы – Тодор Червенков и Александр Пиперски).

ЧАСТКА 5

КРЫЖАВАНКІ

Крыжаванка № 1

Па гарызанталі:

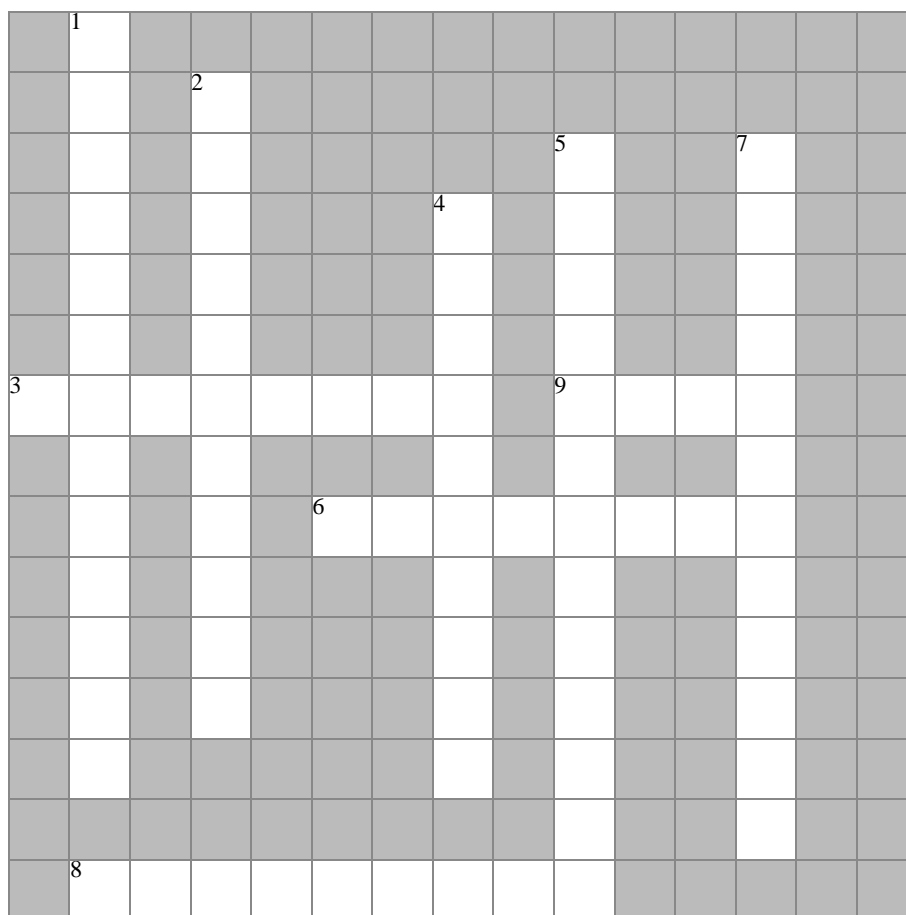
2. Мінімальная адзінка, якая мае толькі план выражэння.
3. Ужыванне слова ў пераносным значэнні на аснове падабенства.
6. Лінгвіст, які займаўся распрацоўкай праблематыкі моўных універсалій
8. Лічбавая велічыня, якая паказвае ступень аналітычнасці, сінтэтычнасці і г.д. мовы.
10. Адсутнасць у лексічнай сістэме мовы слова для абазначэння нейкага паняцця.

Па вертыкалі:

1. Даследаванне мовы, якое заключаецца ў паслядоўным падзеле тэксту на ўсё менш працяглыя адзінкі, якія суіснуюць, спалучаюцца паміж сабой, але адрозніваюцца адна ад адной; уключэнне іх у шэрагі «па гарызанталі» (слова ў межах выказвання, марфема ў межах слова, гук у межах гукаспалучэнняў).
4. Адрозненні ў структурах моў параўнання.
5. Пераход часцін мовы ў прыслоўе.
7. Адно з найважнейшых паняццяў тыпалогіі, якасць, уласцівая ўсім або пераважнай большасці натуральных моваў.
9. Від падпарадкавальнай сувязі.

Крыжаванка № 2

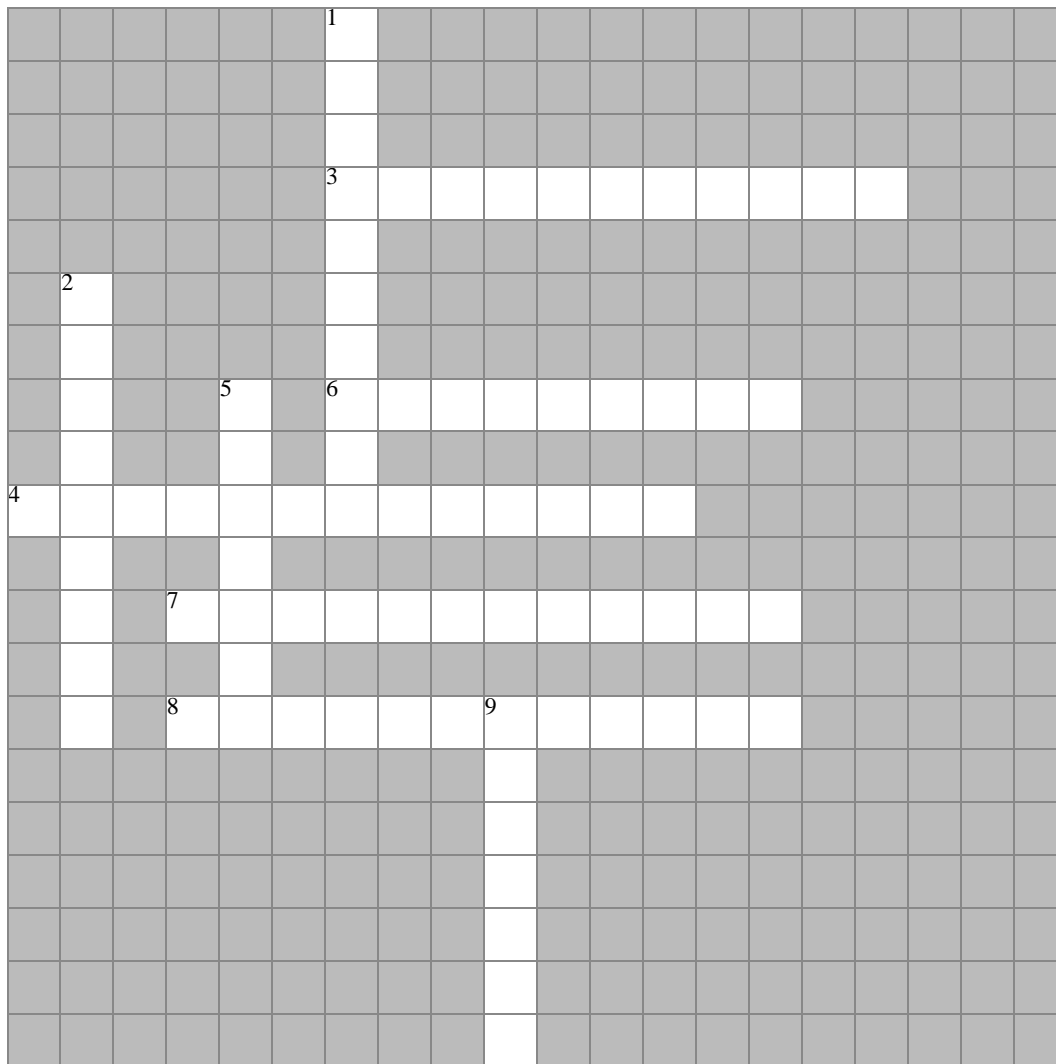
Па гарызанталі:

3. Збыткоўнасць, дубляванне інфармацыі.
6. Сістэма галосных у мове.
8. Ужыванне назвы аднаго прадмета замест назвы іншага прадмета на падставе знешняй або ўнутранай сувязі паміж імі.
9. Кампанент актуальнага членення выказвання, новая інфармацыя ў сказе.

Па вертыкалі:

1. Змягчэнне зычных.
2. Від падпарадкавальнай сувязі, напр.: *зялёная сукенка*.
4. Від падпарадкавальнай сувязі, напр.: *бегчы хутка*.
5. Зняцце супрацьпастаўлення, не адрозніванне двух фанем у вызначэнні фаналагічнай пазіцыі.
7. Прыпадабненне наступных галосных у афіксах якога-небудзь слова папярэднім галосным кораня таго ж слова (з'ява, характэрная для цюркскіх моў).

Крыжаванка № 3

Па гарызанталі:

3. Граматычна-семантычная катэгорыя, якая адлюстроўвае стаўленне моўцы да выказвання, яго ацэнку адносна аб'ектыўнай рэчаіснасці.
4. Уплыў роднай мовы на вивучаемую мову.
6. Працэс наймення.
7. Пераход часцін мовы ў прыметнік.
8. Сістэма зычных у мове.

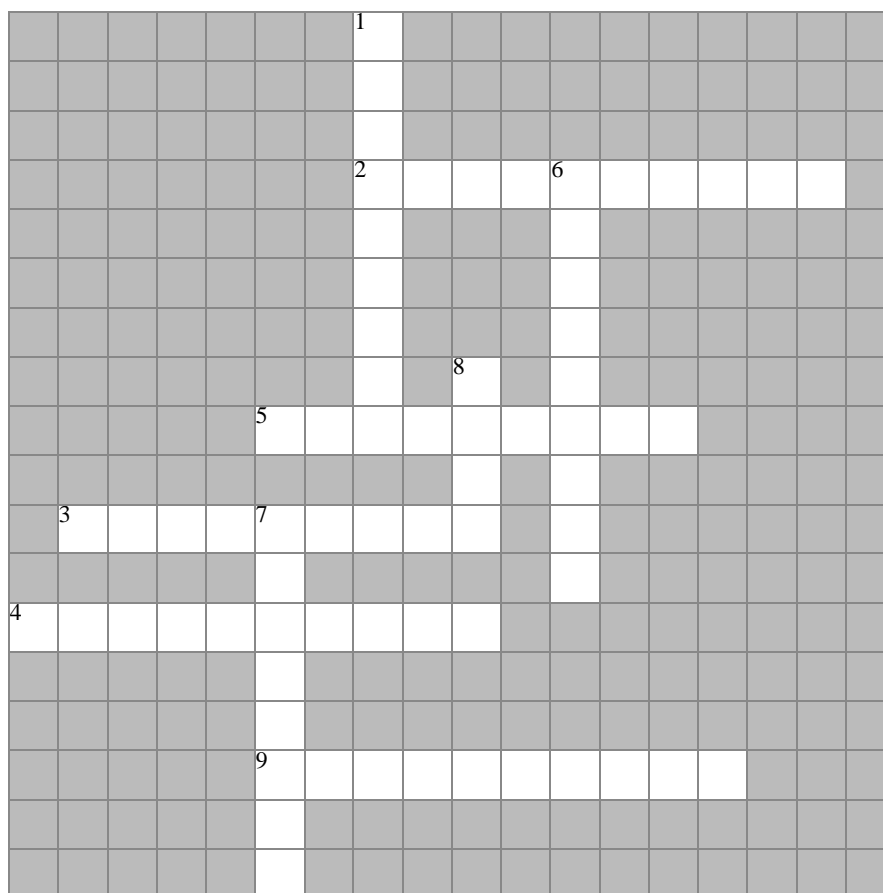
Па вертыкалі:

1. Від падпарадкавальнай сувязі, напр.: *спяваць гучна*.
2. Ужыванне назвы аднаго прадмета замест назвы іншага прадмета на падставе знешняй або ўнутранай сувязі паміж імі.
5. Граматычная катэгорыя ў англійскай мове, якая перадаецца формамі перфекта: *comes – has come – had come*.
9. Службовое слова, якое выкарыстоўваецца для маркіравання значэння вызначанасці або нявызначанасці назоўніка.

PART 6

CROSSWORDS

Crossword № 1

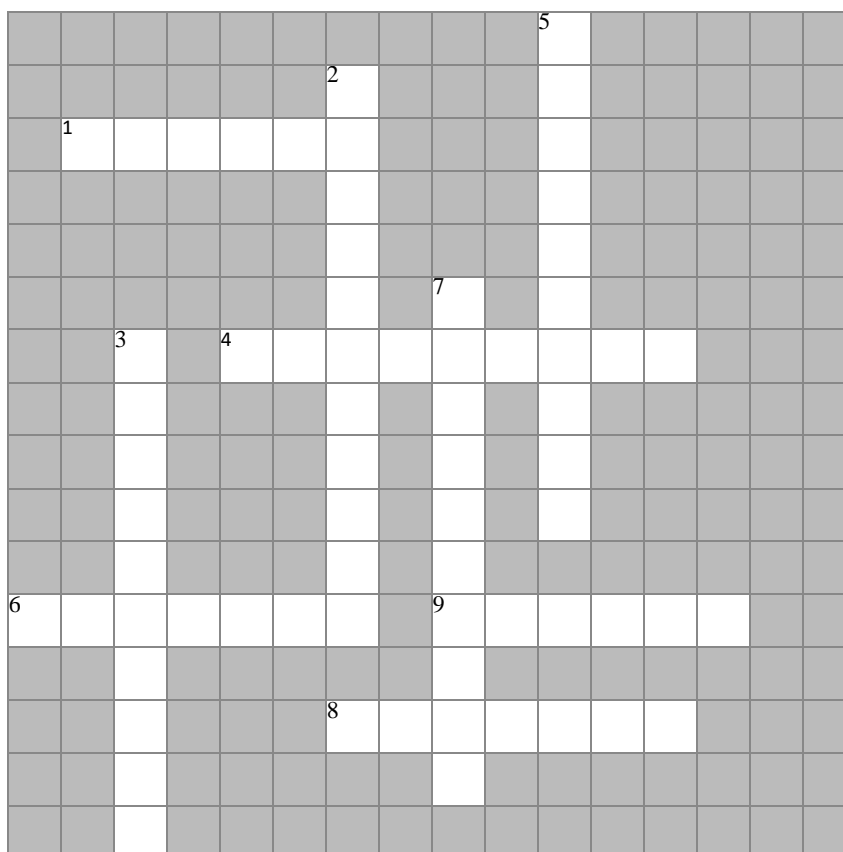
Across:

2. The linguistic study of names, both personal and place names.
3. The realisation of a phoneme.
4. Refers to language viewed over time and contrasts with synchronic which refers to a point in time.
5. Any order of elements from the most central or basic to the most peripheral.
9. That part of the sound system of a language which involves the use of pitch to convey information.

Down:

1. Any set of words pronounced the same way, e.g. English poor and pour / pɔː /.
6. A phonetic segment which consists of a stop followed immediately by a fricative acts as a unit phonologically and are synchronically indivisible, e.g. / tʃ / in church / tʃɜːtʃ / or judge / dʒʌdʒ /.
7. The set of forms belonging to a particular word-class or member of a word-class.
8. An inflection which indicates the relationship of a noun to other elements in a sentence.

Crossword № 2

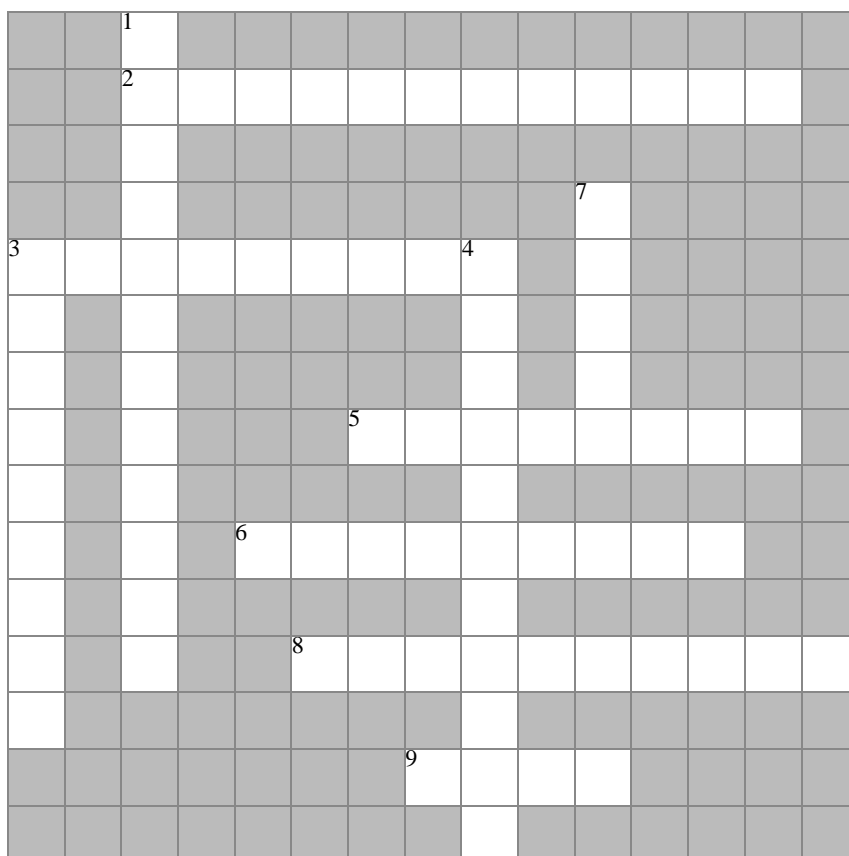
Across:

1. A syntactical unit which is smaller than a sentence.
4. Any word which can be shown to have been imported from one language into another, that is which does not represent a historical continuation of an earlier form (although loan-words may be related at a greater time depth).
6. In traditional phonology, the smallest unit in language which distinguishes meaning.
8. A term which refers to all the suprasegmental properties of language such as pitch, loudness, tempo and rhythm.
9. Any element attached to the right-hand side of a stem.

Down:

2. A type of sentence which makes a positive statement rather than negating a statement or asking a question.
3. The level of linguistics which is concerned with the structure of words, both from the point of view of inflections and of word-formation.
5. A linguistic item, such as an article, a pronoun or a numeral, which co-occurs with a noun and in some way qualifies the noun.
7. The use of an item of one class in another without any formal change, e.g. to breakfast from breakfast.

Crossword № 3

Across:

2. The transfer of certain phenomena from one language to another where they are not considered grammatical.
3. The study of meaning in language.
5. The basic unit of syntax. A structural unit which contains at least a subject and a verb possibly with other complements.
6. Two or more clauses which are linked by using conjunctions, i.e. the clauses have equal status, e.g. He came home and went to bed immediately.
8. A reference work which offers varied information – usually arranged in alphabetical order – about words in a language, such as their spelling, pronunciation, meaning, etc.
9. A division in the verbal area which refers to whether the action of the verb represents a fact, a wish, a possibility, necessity or a command.

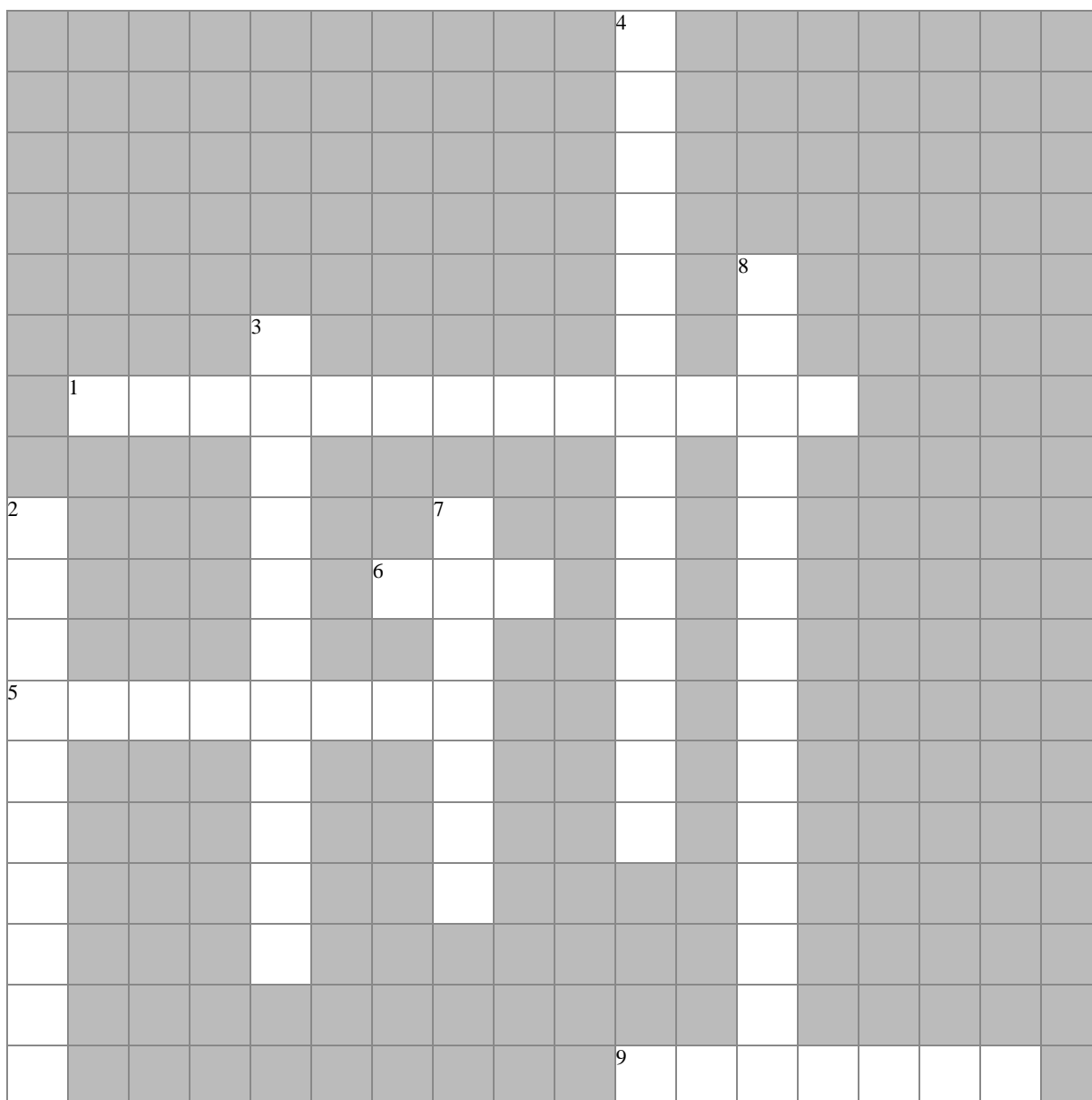
Down:

1. The ability to speak two languages with native-like competence.
3. A language which is characterised by an extensive inflectional morphology, e.g. Latin and Modern German.
4. Additional meaning which arises due to the associations a word has.
7. A term applied to the new information conveyed in a sentence.

ЧАСТЬ 7

КРОССВОРДЫ

Кроссворд № 1

По горизонтали:

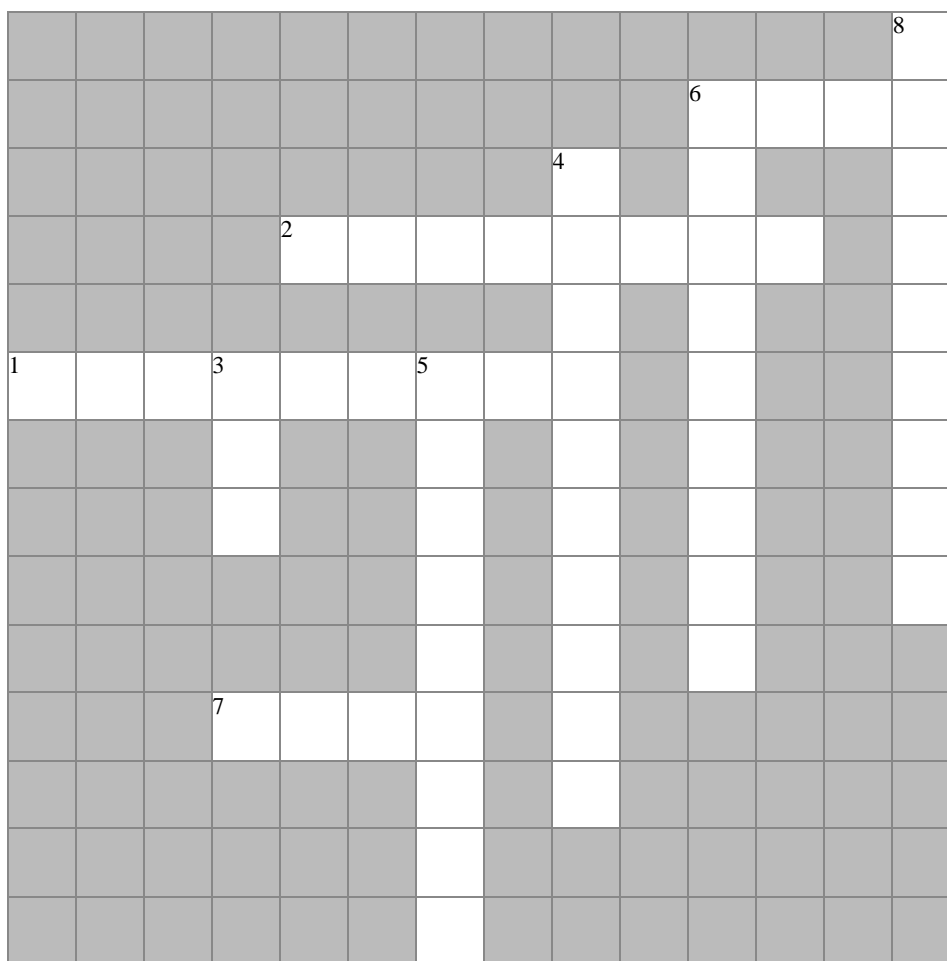
1. Перенесение особенностей родного языка на изучаемый иностранный язык; последствие влияния одного языка на другой.
5. Вариант морфемы, которая может иметь различные варианты произношения, не изменяя при этом своего значения.
6. Грамматическая категория, свойственная разным частям речи и состоящая в распределении слов и форм по классам, традиционно соотносимым с признаками пола или их отсутствием.
9. Служебная часть речи, которая выражает зависимость существительного, числительного и местоимения от других слов в словосочетании, а значит, и в предложении.

По вертикали:

2. Вид связи – *ненависть к врагу, читать книгу*.
3. Самостоятельная часть речи, которая указывает на предметы, признаки или количества, но не называет их.
4. Переход в разряд имен существительных других частей речи.
7. Мельчайшая значимая единица языка, выделяемая в составе слова и выполняющая функции словообразования и формообразования.
8. Самостоятельная часть речи, обозначающая непроцессуальный признак предмета.

Кроссворд № 2

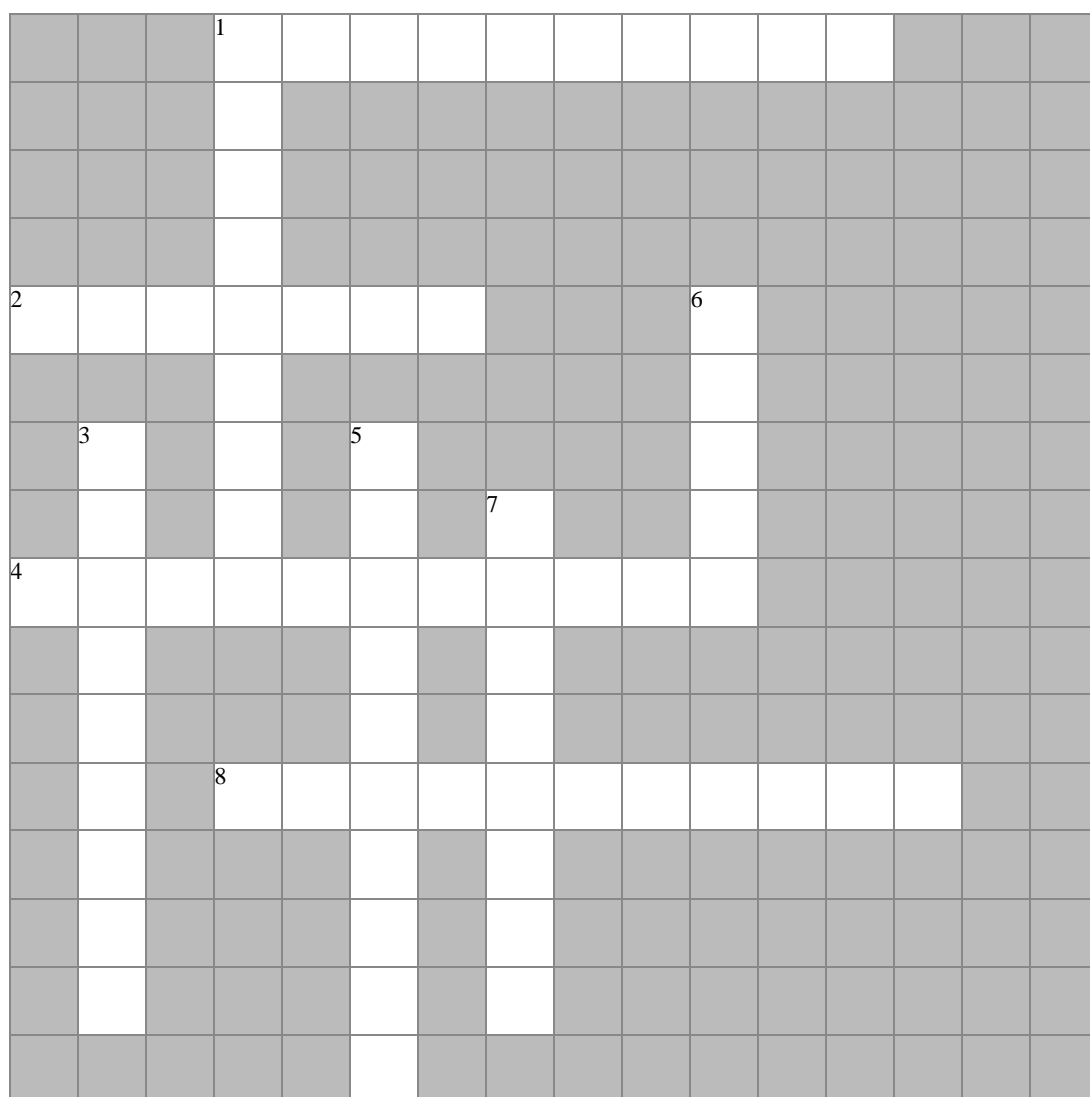
По горизонтали:

1. Грамматическое значение выражено внутри самого слова.
2. Объект реальности, на который указывает слово или выражение.
6. Мельчайшее значение, на которое можно поделить слово.
7. Известная информация в предложении.

По вертикали:

3. Установленная совокупность ведущих признаков языка, находящихся между собой во взаимосвязи.
4. Способ связи слов в словосочетании, который чаще используется в английском языке.
5. Сложное образование, которое включает в себя мелодику, паузы, ударение, тембровые варианты.
6. Один план содержания и несколько планов выражения – это ... .
8. Совокупность грамматического значения при постоянности грамматической формы и ее выражения.

Кроссворд № 3

По горизонтали:

1. Сходство или подобие, а также параллелизм отдельных звеньев в структуре языка.
2. Указание как значение или функция языковой единицы, выражаемое лексическими и грамматическими средствами.
4. Свойство, присущее всем или подавляющему большинству естественных языков.
8. Способность слова вступать в словосочетания с другими словами.

По вертикали:

1. То же, что изъявительное наклонение.
3. Вид семантико-грамматического словообразования, связанный с переходом одной части речи в другую.

5. Наличие рядом двух фонем, попарно противопоставляемых друг другу по одному признаку и несовпадении всех других.

6. Способ соединения морфем, при котором фонетические изменения (чередования) на стыке морфем делают неочевидным место морфемной границы.

7. Однокоренные слова, близкие по звучанию, но разные по значению или частично совпадающие в своем значении, напр., *ароматный* – *ароматический* – *ароматичный*.

Літаратура

1. *Аракин, В. Д.* Сравнительная типология английского и русского языков / В. Д. Аракин. – 3-е изд. – М. : Физматлит, 2005. – 232 с.
2. *Беларуская граматыка : у 2 ч.* / Ін-т мовазнаўства АН БССР. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – Ч. 1 : Фаналогія. Арфаэпія. Марфалогія. Словаўтварэнне. Націск / рэд. : М. В. Бірыла, П. П. Шуба. – 431 с.
3. *Климов, Г. А.* Принципы контенсивной типологии / Г. А. Климов. – М. : Наука, 1983. – 224 с.
4. *Мечковская, Н. Б.* Общее языкознание : структурная и социальная типология языков / Н. Б. Мечковская. – Минск : Амалфея, 2000. – 368 с.
5. *Нехай, О. А.* Сравнительная типология английского и белорусского языков / О. А. Нехай, Т. В. Поплавская. – Минск : Выш. шк., 1983. – 175 с.
6. *Паўлоўская, Н. Ю.* Катэгорыя мадальнасці ў сучаснай беларускай мове / Н. Ю. Паўлоўская. – Мінск : МДЛУ, 2001. – 206 с.
7. *Плотнікаў, Б. А.* Беларуская мова : лінгвістычны кампендыум / Б. А. Плотнікаў, Л. А. Антанюк. – Мінск : Интерпрессервис : Кн. дом, 2003. – 671 с.
8. Пособие для подготовки к экзаменам по английскому языку для иностранцев = Test of English as a foreign language Preparation Guide / сост. М. А. Пайк, М. Э. Муньос. – М. : Поликоп : Маркетинг-XXI, 1991. – 482 с.
9. *Смирнова, Н. Ф.* Практикум по сравнительной типологии английского и русского языков / Н. Ф. Смирнова, О. А. Нехай, Д. Г. Богушевич. – Минск : Выш. шк., 1988. – 100 с.
10. *Стернин, И. А.* Контрастивная лингвистика. Проблемы теории и методики исследования / И. А. Стернин. – М. : АСТ : Восток–Запад, 2007. – 288 с.
11. *Суша, Т. Н.* Контрастивная лексикология и двуязычная лексикография / Т. Н. Суша // Слово в языке и речи : сб. ст. / Мин. гос. лингв. ун-т ; под ред. И. И. Токаревой. – Минск, 2000. – С. 29–32.
12. *Сцяцко, П. У.* Культура мовы / П. У. Сцяцко. – Мінск : Тэхналогія, 2002. – 444 с.
13. Типология и грамматика / Ин-т языкознания АН СССР ; отв. ред. В. С. Храковский. – М. : Наука, 1990. – 193 с.
14. *Croft, W.* Typology and universals / W. Croft. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 341 p.
15. *Kurylowicz, J.* The evolution of grammatical categories / J. Kurylowicz // Diogenes. – 1965. – Vol. 13. – P. 55–71.
16. *Larreya, P.* Irrealis, past time reference and modality / P. Larreya // Modality in contemporary English / ed. R. Facchinetti, M. G. Krug, F. R. Palmer. – Berlin ; N. Y., 2003. – P. 21–45.

17. *Leech, G. N.* Meaning and the English verb / G. N. Leech. – London : Longman, 1975. – 132 p.
18. *Leech, G. N.* Semantics / G. N. Leech. – N. Y. : Penguin Books, 1977. – 386 p.
19. *Song, J. J.* The Oxford Handbook of Linguistic Typology / J. J. Song. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 776 p.
20. *Trask, R. L.* A dictionary of grammatical terms in linguistics / R. L. Trask. – N. Y. : Routledge, 1993. – IX, 335 p.
21. *Whaley, L. J.* Introduction to typology : The unity and diversity of language / L. J. Whaley. – New Delhi : Sage Publications, 1997. – 322 p.

Интэрнэт-рэсурсы

1. <http://www.antimoon.com/how/test-pronunciation/test.php>
2. <https://www.telegraph.co.uk/education/educationquestions/9987757/Good-grammar-test-can-you-pass.html>
3. <http://www.funtrivia.com/quizzes/humanities/linguistics.html>
4. <https://www.niu.edu/writingtutorial/>
5. <https://www.uni-due.de/ELE/LinguisticGlossary.html>
6. <http://www.textologia.ru/slovari/lingvisticheskie-terminy/indikativ/?q=486&n=649>

ЗМЕСТ – CONTENTS – СОДЕРЖАНИЕ

Частка 1. Тэсты на беларускай мове	3
Part 2. Tests in English.....	21
Часть 3. Тесты на русском языке.....	39
Частка 4. Задачы – Problems – Задачи.....	59
Частка 5. Крыжаванкі	63
Part 6. Crosswords.....	67
Часть 7. Кроссворды	71
Літаратура	77

Вучэбнае выданне

Гапеева Вольга Міхайлаўна

ПРАКТЫКУМ ПА ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ТЫПАЛОГІІ

LINGUISTIC TYPOLOGY TEXTBOOK

ПРАКТИКУМ ПО ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ТИПОЛОГИИ

Адказны за выпуск *В. М. Гапеева*

Рэдактар *К. І. Кавалёва*

Камп'ютарная вёрстка *Т. С. Салаўёвай*

Падпісана ў друк 22.10.2020. Фармат 60×84 1/16. Папера афсетная. Гарнітура Таймс. Рызаграфія. Ум. друк. арк. 4,65. Ул.-выд. арк. 1,95. Тыраж 400 экз. Заказ 35.

Выдавец і паліграфічнае выкананне: установа адукацыі «Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт». Пасведчанне пра дзяржаўную рэгістрацыю выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў ад 02.06.2017 г. № 3/1499. ЛП № 02330/458 ад 23.01.2014 г.

Адрас: вул. Захарава, 21, 220034, г. Мінск.